

GÜNEY ÇİN DENİZİ'NDE AVRUPA BİRLİĞİ'NİN DÖNÜŞTÜRÜCÜ ROLÜ: BÖLGESEL ENTEGRASYON YOLUYLA ALTERNATİF ÇATIŞMA ÇÖZÜMÜ MEKANİZMALARI

Kübra ÇOBAN HASTUNÇ*
Araştırma Makalesi

Öz

Önemli jeostratejik konumu, değerli deniz kaynakları ve zengin hidrokarbon yatakları ile Güney Çin Denizi, devam eden birçok kara ve deniz ihtilafının merkez üssü haline gelmiştir. Avrupa Birliği (AB) de bu bölgede önemli çıkarlara ve potansiyel kilit rollere sahiptir. Bu makalede AB'nin Güney Çin Denizi anlaşmazlığında oynayabileceği çatışmayı dönüştürücü roller, koşulluluk politikası, sosyal öğrenme ve model oluşturma etkisi çerçevesinde analiz edilmektedir. Çalışmada öncelikle Güney Çin Denizi anlaşmazlığının coğrafi ve tarihsel arka planının bir özeti sunulmaktadır. Sonrasında AB'nin bu çatışmada üstlenebileceği roller, bölgesel entegrasyon yoluyla kullanabileceği alternatif çatışma çözümü mekanizmaları ve bölgedeki çıkarları göz önünde bulundurularak değerlendirilmektedir.

Anahtar Kelimeler: Güney Çin Denizi, Avrupa Birliği, Güneydoğu Asya Ülkeleri Birliği, Bölgesel Entegrasyon, Çatışma Çözümü

The Transformative Role of the European Union in the South China Sea: Alternative Conflict Resolution Mechanisms Through Regional Integration

Abstract

With its important geostrategic location, valuable marine resources and rich hydrocarbon deposits, the South China Sea has become the epicenter of many ongoing territorial and maritime conflicts. The European Union (EU) also has vital interests and potential key roles in this region. In this article, the conflict-transforming roles that the EU can play in the South China Sea conflict are

* Arş. Gör., Manisa Celal Bayar Üniversitesi, E-Posta: kubra.hastunc@cbu.edu.tr, ORCID: 0000-0002-6673-6454.

Makalenin Gönderilme Tarihi: 05/02/2022 Kabul Edilme Tarihi: 27/06/2022

analyzed within the framework of conditionality policy, social learning and model-setting effect. In the study, firstly, a summary of the geographical and historical background of the South China Sea conflict is presented. Afterwards, the roles that the EU can play in this conflict are evaluated by considering alternative conflict resolution mechanisms that it can use through regional integration and its interests in the region.

Keywords: *South China Sea, European Union, Association of South East Asian Nations, Regional Integration, Conflict Resolution*

Giriş

Dünyanın en önemli deniz ticareti güzergahlarından biri olan ve zengin hidrokarbon rezervlerine ev sahipliği yapan Güney Çin Denizi, kaynakları üzerinde rekabet halindeki egemenlik iddialarıyla savaşa en yakın bölgelerden biri olarak nitelendirilmektedir. Çin başta olmak üzere Filipinler, Vietnam, Malezya, Brunei Sultanlığı ve Tayvan bu deniz ve kaynakları üzerinde hak iddia etmektedirler. Çin ile Güney Çin Denizi'ndeki komşu devletler arasında yaşanan anlaşmazlıklar, Doğu Asya'daki jeopolitik istikrar ve barış, ticaret ve uluslararası iletişimin serbest akışı, istikrarlı okyanus yönetimi ve okyanusun barışçıl kullanımları hakkındaki genel sorunlar, 1982 Birleşmiş Milletler Deniz Hukuku Sözleşmesi (BMDHS) kapsamındaki uyuşmazlık çözüm mekanizmalarının etkinliği, normatif güç kimliği üzerindeki etkileri dahil olmak üzere bir dizi konuda Avrupa Birliği (AB) için önemli endişeler uyandırmaktadır.¹

Pasifik'in bir parçasını teşkil eden ve BMDHS'nin IX. kısmı çerçevesinde yarı kapalı nitelik arz eden bir deniz olan Güney Çin Denizi, uzun bir süredir dünyanın ilgisini çekmektedir. Özellikle Çin ve Filipinler arasındaki tahkim sebebiyle bu bölgeye yönelik dikkat yakın zamanda daha da yoğunlaşmıştır.² Güney Çin Denizi'ndeki Paracel (Xisha) ve Spratly (Nansha) takımadaları ve deniz alanlarının egemenliği konusundaki anlaşmazlıklar son yıllarda tırmanmıştır. Literatürde genellikle Güney Çin Denizi ihtilaflarında Çin'in tutumu ve Amerika Birleşik Devletleri (ABD),

¹ European Union Institute for Security Studies (ISS), "Sense and Sensibility: Addressing the South China Disputes", ed. Eva Pejsova, Report No 28 (2016): 11, Erişim Tarihi: Ocak 05, 2022, <https://www.iss.europa.eu/content/sense-and-sensibility-%E2%80%93-addressing-south-china-sea-disputes>

² Filipinler Cumhuriyeti ve Çin Halk Cumhuriyeti arasındaki dava ile ilgili bilgiler, Daimî Tahkim Mahkemesinin (PCA) web sitesinde, www.pcacases.com/web/view/7 adresinde mevcuttur.

Japonya ve Hindistan gibi ülkelerin rolleri kapsamlı bir şekilde incelenmiştir.³ Kurallara dayalı uluslararası düzeni geleneksel bir çıkarı ve amacı olarak benimseyen ve küresel deniz güvenliğine aktif katkı sağlayan bir aktör olarak AB, uluslararası okyanus yönetişimi politikasında, Güney Çin Denizi'ndeki olasılıkları araştırdığını ve bölgeyle ilgilendiğini ortaya koymuş ve Filipinler ve Çin arasındaki dava ile ilgili çıkan mahkeme kararına cevaben Güney Çin Denizi ihtilaflarına yönelik tutumuna ilişkin açıklamalar yayınlamıştır.⁴ Ancak, akademik literatürde AB'nin Güney Çin Denizi anlaşmazlığındaki rolüne ilişkin sınırlı bir değerlendirme yapılmıştır. AB'nin özel olarak Güney Çin Denizi meselesinin çözümünde ve genel olarak bu bölge üzerinde oynayabileceği rollerin ve etkisinin olup olmadığı bu makalenin temel araştırma sorusudur. Bu bağlamda, konuyla ilgili literatürdeki eksikliğe katkı sağlayabilmesi açısından bu çalışmada Güney Çin Denizi'ndeki çatışmaların coğrafi ve tarihsel boyutuna kısaca değinilmekte, bölgenin AB çıkarları açısından önemi araştırılmakta, Güney Çin Denizi'nde yaşanan ihtilaflarda AB'nin oynayabileceği çatışmayı dönüştürücü roller ve bölgesel entegrasyon yoluyla uygulayabileceği alternatif çözüm mekanizmaları koşulluluk politikası, sosyal öğrenme ve model oluşturma etkileri çerçevesinde tartışılmaktadır. Makale, AB'nin bu üç farklı etki mekanizmasının Güney Çin Denizi'ndeki anlaşmazlıkların karakterinin dönüştürülmesine farklı düzeylerde katkıda bulunabileceği temel iddiası üzerine inşa edilmiştir.

I. Güney Çin Denizi'ndeki Çatışmaların Coğrafi ve Tarihsel Arka Planı

Güney Çin Denizi'nin birçok ihtilaflara ve krizlere yol açmasının sebebi, coğrafi konumu itibariyle hayati kaynaklara sahip olmasıdır. David Rosenberg, bölgedeki çatışmanın doğrudan sebebinin kaynaklar üzerindeki rekabet olduğunu ifade etmektedir.⁵ Çin'in beslemek zorunda olduğu 1,411

³ Nengye Liu ve Saiful Karim, "South China Sea after the Philippines v. China Arbitration: Conflict and Cooperation in Troubled Waters", *Asia Pacific Journal of Ocean Law and Policy* 2, no 1 (2017): 3-7. ; Erik Franckx ve Marco Benatar, "The South China Sea: An International Law Perspective", *International Journal of Marine and Coastal Law* 32, no 2 (2017): 193-372.

⁴ Nengye Liu ve Qi Xu, "How Might the European Union Engage Constructively with China in the South China Sea?", *Ocean Development & International Law* 49, no 4 (2018): 302.

⁵ David Rosenberg, "Governing the South China Sea: From Freedom of the Seas to Ocean Enclosure Movements", *Harvard Asia Quarterly* 12, no 3&4 (2010): 1-9, David Rosenberg ve Christopher Chung, "Maritime Security in the South China Sea:

milyarlık devasa bir nüfusu vardır.⁶ Çin ve tüm bölge ülkeleri, deniz ürünleri tedariki için bir kaynak olarak Güney Çin Denizi'ni kullanmaktadırlar. Geleneksel olarak Filipinler ve Vietnam'dan binlerce balıkçı, geçimini Güney Çin Denizi'nden sağlamaktadır. Dünyadaki balıkçı teknelerinin yarısından fazlası Güney Çin Denizi'ndedir ve milyonlarca insan, yiyecek ve geçim kaynakları için bu sulardan yararlanmaktadırlar. Güney Çin Denizi kıyı şeridinin 100 mil yakınında yaklaşık yarım milyar insan yaşamakta ve Çin ve Güneydoğu Asya Ülkeleri Birliği (ASEAN) ülkeleri uluslararası ticareti ve petrol ithalatını artırdıkça, Güney Çin Denizi üzerinden yapılan nakliye hacmi ve gemi trafiği hızla artmaktadır. Özellikle hidrokarbonlar ve deniz ürünleri başta olmak üzere kaynaklara duyulan ihtiyaç, Çin'in hızlı kıyı kentleşmesi de göz önüne alındığında, bölgedeki ekonomik rekabeti yoğunlaştırmaktadır. Rosenberg'e göre her şeyin arkasında, esasen Asya'nın sanayi devrimi yatmaktadır ve Güney Çin Denizi bunun merkezi haline gelmiştir.⁷

Deniz ürünlerinin yanı sıra, Güney Çin Denizi'nde bulunan diğer önemli kaynaklar petrol ve doğalgazdır. Batılı sondaj şirketleri ilk olarak 1987'de Güney Çin Denizi'nde petrol keşfetmişlerdir.⁸ Yetersiz arama ve sondaj çalışmaları ile bölgesel anlaşmazlıklar nedeniyle Güney Çin Denizi'ndeki petrol ve doğal gaz miktarını tam olarak belirlemek zordur. Mevcut keşfedilen alanların çoğu, kıyı ülkelerinin sahil şeridine yakın, denizin tartışmasız bölgelerinde kümelenmektedir. ABD Enerji Bilgi İdaresi tarafından hazırlanan 2013 tarihli bir raporda, petrol rezervlerinin 11 milyar varil ve doğalgaz rezervlerinin 190 trilyon fit küp olduğu belirtilmiştir.⁹ Bu rakamlar hem kanıtlanmış hem de olası rezervleri temsil etmektedir ve bu da onları güçlü bir tahmine daha yakın hale getirmektedir. Washington Stratejik ve Uluslararası Çalışmalar Merkezi'ne bağlı Asya Deniz Şeffaflığı Girişimi'nin verilerine göre de Güney Çin Denizi kanıtlanmış ve muhtemel rezervlerde tahminen 190 trilyon fit küp doğal gaz ve 11 milyar varil petrol

Coordinating Coastal and User State Priorities", *Ocean Development & International Law* 39, no 1 (2008): 51-68.

⁶ "Population Total China", The World Bank IBRD-IDA Data, Erişim Tarihi: Ocak 01, 2022, <https://data.worldbank.org/indicator/SP.POP.TOTL?end=2020&locations=CN&start=2020&view=bar>

⁷ Rosenberg, "Governing the South China Sea", 4.

⁸ Richard Buys, "The South China Sea: Contested Waters", *Torch Magazine*, (2021): 20.

⁹ US Energy Information Administration, "South China Sea", 7 Şubat 2013, Erişim Tarihi: Ocak 05, 2022, https://www.eia.gov/international/analysis/regions-of-interest/South_China_Sea

bulundurmaktadır ve çok daha fazlası potansiyel olarak keşfedilmemiş vaziyettedir.¹⁰

Kanıtlanmış ve muhtemel rezervlere ek olarak, Güney Çin Denizi'nin yeterince keşfedilmemiş alanlarda ek hidrokarbonlara sahip olabileceği hem ABD Enerji Bilgi İdaresi tarafından hem de Asya Deniz Şeffaflığı Girişimi tarafından ileri sürülmektedir. ABD Jeoloji Araştırması, 2020 yılında Dünya Petrol Kaynakları Değerlendirme Projesi kapsamında Güneydoğu Asya'nın çeşitli jeolojik bölgelerinde keşfedilmemiş geleneksel petrol ve gaz sahalarının potansiyelini analiz etmiştir. Jeolojiye dayalı bir değerlendirme metodolojisi kullanan ABD Jeoloji Araştırması'nda, Güneydoğu Asya'nın 33 jeolojik ilinde (büyük kısmı Güney Çin Denizi'nde olmak üzere) keşfedilmemiş, teknik olarak yeniden kazanılabilir ortalama 10,5 milyar varil petrol ve 271,5 trilyon fit küp gaz olduğunu tahmin edilmektedir.¹¹ Bu kaynakların Malezya, Filipinler ve Vietnam gibi daha küçük ülkeler için muazzam ekonomik fırsatlar yaratma ve Çin'in büyüyen ekonomisini destekleme ve enerji güvenliğini arttırmasına yardımcı olma potansiyeli vardır. Devasa petrol rezervleri ve doğal gaz yatakları üzerinde hak iddia eden ülkelerin hükümetleri bunları tekelleştirmek için rekabet etmektedirler. Bu, Güney Çin Denizi'ni çevreleyen deniz sınırı anlaşmazlıklarının önemli bir parçasını oluşturmaktadır.

Son birkaç yıldır Güney Çin Denizi, bu bölgede hak iddiasında bulunan ülkeler arasında ciddi bir çatışma odağı haline gelmiştir. Çin, Brunei Darüsselam, Malezya, Filipinler ve Vietnam'ın birbiriyle rekabet halindeki iddiaları ve Çin'in tüm Güney Çin Denizi üzerinde egemenliğe sahip olma konusundaki iddialı duruşu Güneydoğu Asya bölgesindeki gerilimi tırmandırmaktadır. Tarafların sayısı ve anlaşmazlığın karmaşıklığı nedeniyle, Güney Çin Denizi "tüm toprak anlaşmazlıklarının anası" olarak etiketlenmiştir ve ciddi uluslararası çatışmalara dönüşme potansiyeline sahiptir.¹² Bu bölgedeki temel anlaşmazlık konuları şunları içermektedir:

¹⁰ "South China Sea Energy Exploration and Development", Asia Maritime Transparency Initiative (AMTI), Erişim Tarihi: Ocak 05, 2022, <https://amti.csis.org/south-china-sea-energy-exploration-and-development/>

¹¹ Christopher J. Schenk, Tracey J. Mercier, Cheryl A. Woodall, Thomas M. Finn, Phuong A. Le, Kristen R. Marra, Heidi M. Leathers-Miller, Ronald M. Drake II, "Assessment of Undiscovered Conventional Oil and Gas Resources of Southeast Asia, 2020", U.S. Geological Survey Fact Sheet 2020-3046, Erişim Tarihi: Ocak 05, 2022, doi:10.3133/fs20203046.

¹² Aileen S.P. Baviera, "South China Sea: Managing Territorial and Resource Disputes", içinde *Searching for Peace in Asia Pacific: An Overview of Conflict Prevention and*

Çin'in Brunei Sultanlığı, Malezya, Filipinler ve Vietnam'ın münhasır ekonomik bölgeleri ile örtüşen dokuz çizgili hat¹³ üzerindeki tarihsel hak iddiası; Çin, Tayvan, Vietnam, Filipinler, Malezya ve Brunei Sultanlığı'nın Spratly adalarının tamamı veya bir kısmı üzerindeki hak iddiaları; Çin, Tayvan ve Vietnam'ın Paracel adaları üzerindeki hak iddiaları; Çin, Tayvan ve Filipinler'in Scarborough sığılığı üzerindeki hak iddiaları¹⁴; ve Brunei Sultanlığı'nın Louisa Resifi çevresindeki deniz yatağı üzerindeki hak iddiası.¹⁵ Kısacası, anlaşmazlıkların merkezinde, açık deniz yapıları üzerinde bölgesel egemenlik iddiaları ve deniz alanı üzerinde kıyı devletinin yargı yetkisi iddiaları yer almaktadır.

Bu anlaşmazlık konularının hepsi önemli olmakla birlikte, Güney Çin Denizi'ne yönelik ilginin artmasına neden olan asıl mesele, Filipinler'in Çin ile arasındaki Scarborough sığılığı ve Spratly adaları konusundaki uyuşmazlığı BMDHS çerçevesinde 22 Ocak 2013 tarihinde Daimi Tahkim Mahkemesi'ne taşınması olmuştur.¹⁶ 7 Aralık 2014'te yayınlanan bir Görüş Belgesi'nde Çin, Filipinler tarafından gündeme getirilen tüm konuların Mahkeme'nin yargı yetkisi dışında kaldığını üç ana argümanla öne sürmüştür.¹⁷ Birincisi, Çin'e göre, anlaşmazlığın özünde, bölgedeki adalar ve resifler üzerinde kimin egemenliğe sahip olduğu sorusu olduğundan, bu esasen bir bölgesel egemenlik meselesidir ve bu nedenle BMDHS'nin kapsamı dışındadır.¹⁸ İkincisi, Filipinler, Çin ile olan anlaşmazlıklarını, ikili

Peacebuilding Activities, ed. Annelies Heijmans, Nicola Simmonds, and Hans van de Veen, (London: Lynne Rienner Publishers, 2004), 505-506.

¹³ Dokuz çizgili hat (nine-dash line), Çin Halk Cumhuriyeti tarafından Güney Çin Denizi'ndeki toprak iddiaları için kullanılan ve dört Güneydoğu Asya devletinin BM tarafından öngörülen münhasır ekonomik bölgelerinin bazı kısımları da dahil olmak üzere, 3.685.000 km²lik denizin yaklaşık yüzde doksanı içerir, 1940'larda bir Çinli coğrafyacı tarafından haritaya çizilen "U" şeklindeki sınır çizgisidir. Pekin, bu hattın kendisine birtakım tarihsel deniz hakları sağladığını ve içerisinde yer alan herhangi bir toprağın veya coğrafi oluşumun kendisine ait olduğunu iddia etmektedir.

¹⁴ Nguyen Thi Lan Anh, "Origins of the South China Sea Dispute", içinde *Territorial Disputes in the South China Sea*, ed. Jing Huang ve Andrew Billo (London: Palgrave MacMillan, 2015): 29-30.

¹⁵ Ralf Emmers, "The Changing Power Distribution in the South China Sea: Implications for Conflict Management and Avoidance", *Political Science* 62, no 2 (2010): 118-131, Erişim Tarihi: Ocak 01, 2022, doi:10.1177/0032318710381519.

¹⁶ Uğur Bayıllıoğlu, "Güney Çin Denizi Tahkiminde Hakemlik Mahkemesi'nin İnsanlığın Ortak Mirası ve Diğer Devletlerin Deniz Alanlarına Sağladığı Koruma: Ada Statüsünün Sınırlanması", *Türkiye Barolar Birliği Dergisi*, no 130 (2017): 421-422.

¹⁷ "China's Position Paper on South China Sea", China Daily, 7 Aralık 2014, Erişim Tarihi: Şubat 7, 2022, https://www.chinadaily.com.cn/china/2014-12/07/content_19037946.htm

¹⁸ ISS, "Sense and Sensibility", 26; 55.

olarak ve 2002 Güney Çin Denizi'nde Tarafların Davranış Deklarasyonu (DoC) bağlamında dostane istişareler yoluyla çözüme sözü vermesine rağmen, tek taraflı olarak tahkime göndermeye karar verdiği konular hakkında ikili görüşmelerde bulunmayı başaramamıştır. Bu nedenle Filipinler bu konuyu yargıya taşıyarak, Deklarasyon'dan doğan yükümlülüğünü ihlal etmiştir. Üçüncüsü, Mahkeme'den çözmesi istenen meseleler, deniz alanlarının sınırlandırılmasının ayrılmaz bir parçasını teşkil etmektedir ve Çin, 25 Ağustos 2006 tarihli resmi bir bildiriye deniz alanlarının sınırlandırılması da dahil olmak üzere BMDHS Madde 298'de listelenen tüm konuların zorunlu tahkimine istisna getirdiğinden (opt-out seçeneğini kullanarak zorunlu anlaşmazlık çözümünün dışında kalmayı tercih ettiğinden), Filipinler tarafından gündeme getirilen konular Mahkeme'nin yetki alanına giremez.¹⁹ Ancak 29 Ekim 2015 tarihli Yargı Yetkisi ve Kabul Edilebilirlik Kararı'nda Mahkeme, Çin'in argümanlarını çürüterek, bu konularda yetkili olduğuna ve davanın kabul edilebilir olduğuna karar vermiştir. Bu nedenle, Çin'in Mahkeme'nin yargı yetkisine ilişkin kararını kabul etmeyi reddetmesi, AB'nin de teşvik etmeye çabaladığı hukukun üstünlüğüne dayanan uluslararası bir denizcilik düzenine doğrudan bir meydan okuma teşkil etmektedir.²⁰ Bu davanın sonucunda, 12 Temmuz 2016 tarihli esasa ilişkin kararında Mahkeme, Çin'in Filipinler'in egemenlik haklarını ihlal ettiğine hükmederek, ağırlıklı olarak Filipinler'in yanında yer almıştır.

AB, BMDHS kapsamındaki tahkim davasının yargı aşamasına gözlemci olarak katılmayarak bu meselede nötr bir duruş sergilemiştir. Genellikle konuyla ilgili spesifik açıklamalardan kaçınmıştır. Filipinler'in konuyu tahkime götürme kararına hiçbir zaman net bir siyasi destek vermemiştir. Benzer şekilde, Mahkeme yargı yetkisi ve kabul edilebilirlik konusunda olumlu kararını verdiğinde, AB sessiz kalmıştır. AB'nin Asya'daki deniz anlaşmazlıkları konusunda 'ilkeli tarafsızlık' yaklaşımını benimsediği görülmektedir.²¹ AB, uluslararası hukuk (özellikle BMDHS), cebrinefs, kriz yönetim diplomasisi ve iddiaları netleştirmenin önemi gibi ilkeleri sürekli olarak yinelemesi anlamında 'ilkelidir'. AB'nin Güney Çin Denizi anlaşmazlığına yönelik ortak tutumunun ikinci temel yönü tarafsızlıktır. Avrupalı yetkililer, egemenlik gibi hassas bir konuda yorum yapmaktan ve taraf tutmaktan kaçınmaya özen göstermişlerdir. Güney Çin Denizi

¹⁹ Ibid., p .26; 55.

²⁰ Ibid., p. 55.

²¹ ISS, "Sense and Sensibility", 53-54.

anlaşmazlığına ilişkin AB belgelerinin hepsinde genel eğilim, ilgili tarafları, anlaşmazlıkları bölgesel entegrasyon çerçevesinde, barışçıl ve iş birliğine dayalı çözümler yoluyla ve uluslararası hukuka (özellikle BMDHS) ve davranış kurallarına uygun olarak çözmeye teşvik etmek olmuştur.²² Bir sonraki bölümde AB'nin Güney Çin Denizi meselesine yönelik tutumu ve çözüm mekanizmaları detaylı olarak tartışılmaktadır.

II. AB'nin Güney Çin Denizi Anlaşmazlığına Yönelik Alternatif Çözüm Mekanizmaları

Bu bölüm, Güney Çin Denizi'ndeki çatışmaların niteliğinin değiştirilmesine katkıda bulunacağı varsayılan birbiriyle ilişkili üç farklı AB etki mekanizmasının bölgesel iş birliği ve entegrasyon bağlamında nasıl ve ne ölçüde gerçekleştiğinin incelenmesine odaklanmaktadır. Bunlar sırasıyla; koşulluluk politikası, sosyal öğrenme ve model oluşturma etkisidir.²³

A. Koşulluluk Politikası: Teşvik ve Yaptırımlar Yoluyla Davranışların Değişimi

Koşulluluk politikası, AB'nin ilgili aktörleri, koşullara bağlı birtakım teşvikler ve yaptırımlar yoluyla davranışlarını değiştirmeye ikna etmeye çalıştığı bir süreci ifade etmektedir. Yerel aktörler, AB'nin sunmuş olduğu teşvikleri ve yaptırımları, diğer küresel güçlerin sunabileceği olası tamamlayıcı teşvikleri veya karşı teşvikleri de dikkate alarak yaptıkları fayda-maliyet hesaplamalarında göz önünde bulundurup değerlendirmektedirler.²⁴ Bu yol, belirli çözümler öngörerek ve diğerlerini göz ardı ederek barış inşası ya da çatışma çözümü üzerinde doğrudan bir etkiye sahip olabileceği ya da çatışmadaki iç fırsat yapısını değiştirerek dolaylı bir etkiye sahip olabileceği için, bazı koşulluluklara bağlı olarak takip edilebilir.²⁵ İlgili koşulların yerine getirilmesine bağlı olarak,

²² Güney Çin Denizi anlaşmazlığına ilişkin AB belgeleri için bkz. ISS, "Sense and Sensibility", 63-69.

²³ Frank Schimmelfennig and Ulrich Sedelmeier, "Governance by Conditionality: EU Rule Transfer to the Candidate Countries of Central and Eastern Europe", *Journal of European Public Policy* 11, no 4 (2004): 663-679.

²⁴ Thomas Diez, Nathalie Tocci, Giovanni Faleg, Eva Scherwitz, "Introduction: Promoting Regional Integration and Transforming Conflicts?", içinde *The EU, Promoting Regional Integration, and Conflict Resolution*, ed. Thomas Diez, Nathalie Tocci, Palgrave Studies in European Union Politics (Cham: Palgrave Macmillan, 2017), 12.

²⁵ Nathalie Tocci, *Who is a Normative Policy Actor?: The European Union and its Global Partners*, 1. Baskı (Brussels: The Centre for European Policy Studies, 2008), 13-14.

koşulluluk ilkesi bölgesel çatışmaların derecesini azaltmaya yardımcı olmaktadır.

AB, koşullu teşvikler ve yaptırımlar kullanarak aktörleri davranışlarını değiştirmeye teşvik etmeye çalışmaktadır. Örneğin, ASEAN çerçevesinde bölgesel entegrasyonu teşvik etmek için yoğun çabalar sarf etmektedir. ASEAN-AB Bölgesel Entegrasyon Destek Programı (APRIS-1), (APRIS-2) ve ASEAN Ekonomik Entegrasyon Destek Programı ile somutlaştırılan ASEAN-AB Programlarının uygulanması, genel olarak bölgesel entegrasyonun ve bilhassa güvenliğin ve bölgesel istikrarın sağlanmasına yardımcı olduğu için bu bağlamda dikkate alınmalıdır.²⁶ Sonuç olarak, teşvik odaklı politikaların çatışma dönüşümü açısından sıklıkla olumlu etkiler yarattığına dair bazı olumlu kanıtlar mevcuttur. Örnekler arasında Doğu Timor'un istikrar çabaları, mali yardım sağlanması, Endonezya ile Serbest Aceh Hareketi arasındaki barış anlaşmasının uygulanmasının denetlenmesinin yanı sıra, Mindanao'daki Müslüman nüfus ile Filipinler merkezi hükümeti arasındaki uzlaşmaya yapılan katkı sayılabilir.²⁷

Koşulluluk, esasen bir ilke olarak Avrupa Birliği genişleme politikasının en önemli mekanizmalarından biri olarak ortaya çıkmıştır. Ancak aday ülkelerde ve komşuluk bölgesinde bu ilkenin etkililiği; koşulların açık bir şekilde ortaya konulması, AB kararlarının tutarlılığı, ödüllerin boyutu ve verilme hızı, hedef hükümetlerin kendi ulusal koşullarına göre yaptıkları fayda-maliyet analizleri sonucunda AB'nin vereceği ödüllerin kriterlere ve müktesebata uyum maliyetini aşması, veto oyuncularının tutumu, ilgili ülkenin politik kültürü, demokratikleşme geçmişi, ulus ötesi bağlantıları ve uluslararası sistemdeki birçok farklı etkene bağlı olduğundan, literatürde sıkça tartışılmaktadır.²⁸ Bu tartışmayı destekleyecek biçimde, Güney Çin Denizi'ndeki toprak anlaşmazlığı durumunda da bölgesel entegrasyon çerçevesinde koşullara bağlı

²⁶ Commission of the European Union, "A New Partnership with South East Asia", COM (2003) 399 Final, Brussels, 15 ; Council of the European Union, "Guidelines on the EU's Foreign and Security Policy in East Asia", 2012, Brussels, 1-20.

²⁷ Yeikyung Kim, "The EU and Regional Integration as a Form of Conflict Transformation in the South China Sea", içinde *The EU, Promoting Regional Integration, and Conflict Resolution*, ed. Thomas Diez, Nathalie Tocci, Palgrave Studies in European Union Politics (Cham: Palgrave Macmillan, 2017), 206.

²⁸ Frank Schimmelfennig and Ulrich Sedelmeier, "Governance by Conditionality: EU Rule Transfer to the Candidate Countries of Central and Eastern Europe", *Journal of European Public Policy* 11, no 4 (2004): 663-667.; Frank Schimmelfennig and Ulrich Sedelmeier, *The Europeanization of Central and Eastern Europe*, 1. Baskı (Ithaka, Newyork: Cornell University Press, 2005).

mekanizmaların etkinlik derecesi ve niteliği etkileyici olmamıştır.²⁹ Diğer bir deyişle, AB'nin koşulluluk politikası Güney Çin Denizi sorununda etkili sonuçlar vermemiştir. Çin'in ekonomik, politik ve stratejik önemi ve AB'nin Çin ile olan ekonomik bağları göz önüne alındığında, çok taraflı yaptırımların uygulanması fiilen imkânsız hale gelmiştir.³⁰ Teorik düzeyde, AB'nin Çin ile bir güvenlik gerilimi yaşamaması avantaj olarak görülmeyle beraber, pratik düzeyde, AB ile Çin ve diğer Asya ülkeleri arasındaki coğrafi uzaklık ve bu ülkelerin üyelik anlaşmaları veya başka yollarla AB'nin etki alanı altında olmamaları, Brüksel'in bölge üzerinde ve dolayısıyla Güney Çin Denizi anlaşmazlığında bir ağırlığı olmasını zorlaştırmaktadır.³¹ Dahası, Güneydoğu Asya bölgesi AB için cazip bir pazardır. Bu nedenle, AB ile ASEAN arasında teşvik ve zorlama mekanizmasını devre dışı bırakacak şekilde nispeten simetrik bir ilişki vardır. Borzel ve Risse'nin belirttiği gibi, Avrupa'dan uzaklaştıkça, AB'nin üye olmayanları politikalarına, standartlarına ve kurumsal reçetelerine uymaya teşvik etme kabiliyeti o kadar zayıflar ve bölgesel kurumsal değişimi etkilemek istiyorsa ikna, iletişim ve 'yumuşak' teşvikler gibi diğer mekanizmalara da o kadar fazla dayanmak zorunda kalır.³² Bu sebeple AB, dünyanın diğer bölgeleriyle ilgilenirken yönetim tarzının benimsenmesi için "yumuşak" teşvikler veya normatif ikna yollarından yararlanmayı tercih etmiştir.³³

AB'nin koşulluluk politikasının Güney Çin Denizi meselesinde etkili olmamasının ikinci sebebi, Çin'in konunun doğrudan uluslararasılaşmasına karşı uyarılarının yanı sıra ekonomik büyüme için paha biçilmez bir ortak olarak konumu göz önüne alındığında, bu bölgede hak iddiasında bulunan ülkelerin ekonomik çıkarları ile güvenlik stratejileri arasında bir denge kurmaya çalışmaları sebebiyle ikircikli bir tutum içinde olmalarıdır.³⁴ İddia sahibi ülkeler, Çin'in bu bölgede izlemiş olduğu politikalara karşı verecekleri tepkiler açısından kararsız ve bölünmüş durumdadırlar. Örneğin, Filipinler ve Vietnam, Çin'in bölgedeki açgözlü ve hırslı tutumlarına maruz

²⁹ Kim, "The EU and Regional Integration", 206.

³⁰ Peter M. Solomon, "The European Union: Setting a New Course for the South China Sea", içinde *Great Powers, Grand Strategies: The New Game in the South China Sea*, ed. Anders Corr (Annapolis, Maryland: Naval Institute Press, 2018), 292.

³¹ Solomon, "The European Union", 297.

³² Tanja A. Börzel ve Thomas Risse, "From Europeanisation to Diffusion: Introduction", *West European Politics* 35, no 1 (2012): 8.

³³ Anja Jetschke ve Philomena Murray, "Diffusing Regional Integration: The EU and Southeast Asia", *West European Politics* 35, no 1 (2012): 178.

³⁴ Quang Minh Pham, "The South China Sea Security Problem: Towards Regional Cooperation", *Asia Europe Journal* 8 (2010): 430-432.

kaldıklarında, Filipinler, Vietnam'ın Spratly ve Paracel Adaları'na yönelik iddialarıyla ilgili olarak yaptığı gibi, diğer ASEAN üyelerinden toplu destek istemiştir.³⁵ Ancak tartışmacı olmayan taraflar ise, ekonomik kalkınmanın devamlılığı için ortamı barışçıl ve istikrarlı tutmanın önemini göz önünde bulundurarak, Çin'i Güney Çin Denizi ile ilgili çok taraflı müzakerelere zorlama konusunda isteksiz olmuşlardır. 2012 yılında Phnom Penh'de düzenlenen 45. ASEAN dışişleri bakanları toplantısının başarısızlığı bu bağlamda destekleyici kanıt olarak görülebilir. Olağan toplantı sonu bildirisinde de görüldüğü gibi, Güney Çin Denizi meselesini ele alma yollarına ilişkin üyeler arasında yaşanan anlaşmazlıklar nedeniyle 45 yıllık tarihinde ilk kez ASEAN'ın birliğinde bir çatlağa tanık olunmuştur.³⁶

Filipinler'in Çin'e karşı açtığı tahkim davasının ardından AB ülkeleri Çin'e yönelik farklı tutumlar sergiledikleri için AB'nin kendi içerisinde bir bütünlük sağlayarak ileriye dönük kapsamlı bir yaklaşım benimsemesi mümkün olmamıştır. Örneğin, Fransa ve Almanya, uluslararası hukuku desteklemek adına Çin'in bölgedeki statükoyu bozan ve gerilimleri arttıran tek taraflı eylemlerinin daha açık bir şekilde hedef gösterilmesini isterken, Yunanistan, Macaristan, Hırvatistan ve Slovenya gibi küçük ülkeler Çin'e karşı daha ihtiyatlı bir yaklaşım benimsenmesi taraftarı olmuşlardır.³⁷ Çünkü Yunanistan ve Macaristan, büyük ölçüde Çin yatırımlarına bağımlıdırlar. Hırvatistan ve Slovenya ise kendi aralarında bir deniz anlaşmazlığı yaşadıklarından, bu anlaşmazlığın çözümünü etkileyebilecek emsallerin oluşmasına endişeyle yaklaşmaktadırlar. Hırvatistan'ın Çin'e karşı uygulanacak politikalarda temkinliliği elden bırakmamasının diğer bir nedeni, Çin'in şimdiki kadarki en büyük delegasyonunu Zagreb'e göndererek, ülke ile ekonomik ilişkilerini iyileştirme niyetini beyan etmesi olmuştur.³⁸

ABD de AB'nin Çin'e karşı daha koordineli bir strateji geliştirmesini istemesine karşın, mevcut eğilim bunun tam tersi olmuştur. Üye devletler çoğunlukla bireysel ekonomik kazanımlar için Çin'in yanında yer almışlardır. Bununla birlikte, 2016 AB Küresel Strateji Belgesi, "küresel güç değişimlerinin ve güç dağılımının yaşandığı daha karmaşık bir dünyada,

³⁵ Marcus Hund, "ASEAN and ASEAN Plus Three: Manifestations of Collective Identities in Southeast and East Asia?" (Doktora Tezi, Trier Üniversitesi, 2002): 189.

³⁶ Council for Security Cooperation in the Asia Pacific (CSCAP), Regional Security Outlook, (2013): 6.

³⁷ Solomon, "The European Union", 289-290.

³⁸ Ibid., p. 290.

AB'nin birlik içinde olması gerektiğini ve bu vizyonu hızla eyleme dönüştürmesi gerektiğini" ileri sürmektedir.³⁹ İster ekonomik ister siyasi olsun, birleşik bir politika oluşturmak her ne kadar üye devlet için zorlayıcı olsa da bunu başardıkları taktirde kazanacakları daha çok şey vardır. Görüleceği üzere, kendilerine özgü çıkarlarıyla 27 üye ülkeden oluşan AB'nin Güney Çin Denizi anlaşmazlığıyla ilgili olarak Çin'e karşı fikir birliği içerisinde güçlü bir beyanda bulunması zordur. Kendi üyeleri arasında tek sesliliği sağlayamayan bir AB'nin bölgesel çatışmayı çözmeye yönelik koşulluluk politikasını işletebilmesi de mümkün olmamıştır.

Bu çerçevede, AB, Asya'daki bölgesel entegrasyon çerçeveleri dahilinde koşullu yaptırımlar veya teşviklerle ilerlemenin neden olduğu iç ve dış zorlukları iki nedenden dolayı görmezden gelmeyi göze alamaz. Bir yandan, AB'nin Çin'e yönelik politikası konusunda üye devletler arasındaki iç bölünmeleri düzeltmesi gerekmektedir. Bir grup AB üyesi ülke, Çin'i AB'nin Asya'daki en önemli ortaklarından biri olarak görmektedir ve bu sebeple Çin ile ilişkilerde tedbirsizliği asla kabul etmemektedir.⁴⁰ Diğer yandan Çin, Avrupa'nın kendi iç işlerine zaten çok fazla müdahale ettiğinden ve ABD güdümlü çevreleme politikalarını desteklediğinden şikayet ederken, Güneydoğu Asya ülkeleri de AB'nin bu meseleye dahil olmasını prensip olarak onaylamalarına rağmen, sınırlı manivela gücü nedeniyle Güney Çin Denizi anlaşmazlığını çözmede AB'nin oynayabileceği etkili bir rol olduğunu düşünmemektedirler.⁴¹

AB üye devletlerinin mali kriz sonrasında aldıkları kemer sıkma önlemleri, ülke içi meselelere odaklanmaya devam etmeleri ve kolektif güç projeksiyonu yeteneklerinin eksikliği göz önüne alındığında, AB'nin koşulluluk politikasının etkinliğini kaybedeceği ve Çin'in bölgedeki genişlemeci davranışını kontrol altında tutma sorumluluğunun büyük ölçüde ABD'de kalacağı düşünülmektedir.⁴² Aslında AB ve ABD, Güney Çin Denizi'ndeki tartışmalı genişleme ve karakol inşası eylemlerine devam ederse Çin'e ortak yaptırımlar uygulayabilir. Ancak bu seçeneğin Avrupa için büyük bir maliyeti olacaktır çünkü Çin muhtemelen kendi diplomatik ve

³⁹ European Union Global Strategy, "Shared Vision, Common Action: A Stronger Europe, A Global Strategy for the European Union's Foreign and Security Policy", Haziran (2016): 16, Erişim Tarihi: Şubat 01, 2022, <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=LEGISSUM:4413648>

⁴⁰ Kim, "The EU and Regional Integration", 207.

⁴¹ Ibid., p. 207.

⁴² Solomon, "The European Union", 293.

ekonomik önlemleriyle misilleme yapacaktır.⁴³ Güney Çin Denizi'ndeki herhangi bir çatışma, 27 üye ülkenin ekonomik çıkarları nedeniyle AB için feci ekonomik sonuçlar doğurabilir. Bununla birlikte, kıyıda demirli kalmak, yükselen bir gelgitte gezinmekten daha feci sonuçlara yol açabilir.

B. Sosyal Öğrenme: Normların İçselleştirilmesi Yoluyla Çıkar ve Kimliklerin Dönüşümü

Sosyal öğrenme, çatışmaya dahil olan tarafların, çıkarlarını ve kimliklerini çatışmaların çözümüne dolaylı olarak yardımcı olacak şekilde yeniden ifade etmeye teşvik edilmesidir.⁴⁴ Bu amaca ulaşmak için, belirli bir sistemin yönetişiminin temelini oluşturan normların ve mantığın gönüllü olarak içselleştirilmesi ön koşul olarak görünmektedir.⁴⁵ Sosyal öğrenme farklı seviyelerde gerçekleşebilmektedir. Rasyonalist yaklaşımlar, aktörlerin “amaçlarda değil araçlarda bir değişikliğe” yol açan basit öğrenme yoluyla yeni bilgiler topladıklarını vurgulama eğilimindedirler.⁴⁶ Sosyal inşacılar ise daha çok karmaşık öğrenmeye odaklanmaktadır. “Etkileşim yoluyla ve etkileşim sırasında aktörlerin çıkarlarının ve kimliklerinin şekillendiği bir süreç” olduğunu vurgulayarak, sosyal öğrenmeyi aktörlerin “açık bir zorlama olmadan sebep ve sonuç hakkındaki tutumlarını” değiştirmeye ikna edilmesi olarak tanımlamaktadırlar.⁴⁷ Sosyal öğrenme, hem hükümet düzeyinde hem de hükümet dışı düzeylerde AB mevkidaşları ile diyaloglar ve etkileşimler yoluyla öğrenme süreçlerini gerektirmektedir, bu da çatışan aktörlerin davranışlarında bir değişiklik yaratarak bölgesel entegrasyona ve neticede bölgesel çatışmanın dönüşümüne yol açmaktadır. Bölgesel entegrasyon gerçekleştiğinde, bunun sağlamış olduğu değişen bağlam da sosyal öğrenmeye katkıda bulunmakta ve AB ile doğrudan teması olmayan diğer aktörler üzerinde bir sosyalleşme etkisine yol açmaktadır.⁴⁸ Öğrenme süreçleri her zaman kimliklerin değişmesi anlamına gelen “derin öğrenme”yi

⁴³ Ibid., p. 297.

⁴⁴ Thomas Diez, “Introduction: Cyprus and the European Union as a Political and Theoretical Problem”, içinde *The European Union and Cyprus Conflict: Modern Conflict, Postmodern Union*, ed. Thomas Diez (Manchester/New York: Manchester University Press, 2002), 6-7.

⁴⁵ Thomas Risse, “Let’s Argue: Communicative Action in World Politics”, *International Organization* 54, no 1 (2000): 1-39. ; Nathalie Tocci, *Who is a Normative Policy Actor ? : The European Union and its Global Partners*, 1. Baskı (Brussels: The Centre for European Policy Studies, 2008), 15.

⁴⁶ Jack S. Levy, “Learning and Foreign Policy: Sweeping a Conceptual Minefield”, *International Organization* 48, no 2 (1994): 286.

⁴⁷ Jeffrey T. Checkel, “Why Comply? Social Learning and European Identity Change”, *International Organization* 55, no 3 (2001): 561-562.

⁴⁸ Diez, Tocci, Faleg, Scherwitz, “Introduction”, 12.

içermemektedir, aktörler bazen sadece oyunu nasıl oynayacaklarını ve çatışma içerisindeki konumlarını güçlendirmek için yeni kuralları nasıl kullanacaklarını öğrenmektedirler. Buna karşılık, diğer küresel aktörler de yararlanacakları ve içerisinde faaliyet gösterecekleri alternatif kurumsal ve normatif çerçeveler sunabilir veya bölgeselleşme bağlamını destekleyebilirler.⁴⁹

Güney Çin Denizi bölgesel anlaşmazlığı durumunda geçerli olan temel normlar ve değerler, çatışma dönüşümü için bölgesel entegrasyon çerçevesinde diyalog ve etkileşim imkanının sağlanmasıdır. Daha açık bir ifadeyle, bölgesel iş birliği ve bütünleşme çerçeveleri kullanılarak bölgesel anlaşmazlığın etkili bir şekilde ele alınıp çözülebileceğine dair bir sosyal öğrenme söz konusudur.⁵⁰ Güney Çin Denizi'nde hak iddiasında bulunan ülkeler, bu temel değerleri ve normları benimsemiş ve diyalog ve etkileşimin önemini ve deniz güvenliğine yönelik tehditleri azaltmadaki uygun rollerini kabul etmişlerdir. Hararetli çatışmacı ilişkiler yaşayan ülkeler arasında bile, gerek Çin gerekse diğer iddia sahibi ülkelerin temelde hemfikir olacağı gibi, bölgesel iş birliği ve entegrasyonun kurumsal çerçevesinin kolaylaştırdığı sürekli etkileşim ve diyalog yoluyla gerilimlerin yatıştırılabileceği dersi öğrenilmiştir.⁵¹ Anlaşmazlıkları ele almak için temel resmi girişim olan Güney Çin Denizi'nde Tarafların Davranış Deklarasyonu'nun 4 Kasım 2002 tarihinde tüm ASEAN üye ülkeleri ve Çin tarafından imzalanması bu bağlamda bir örnek olarak gösterilebilir.⁵² Deklarasyon, taraf devletleri iş birliği ve uzlaşma ruhu ile BM Şartı, 1982 BMDHS, Güneydoğu Asya'da Dostluk ve İş Birliği Antlaşması, Barış İçinde Bir Arada Yaşamın Beş İlkesi ve diğer evrensel olarak kabul edilen amaçlara ve ilkelere bağlı kalarak, statükoda herhangi bir değişiklikten kaçınma, şiddetten vazgeçme ve tüm çabalarını çatışmayı hafifletmek için karşılıklı güven inşa etmeye yönlendirme ile yükümlü kılmaktadır.⁵³ Bu anlaşma, yalnızca ortak anlayışın değil, aynı zamanda ASEAN ülkeleri ve Çin arasında, düşmanca bağlamsal koşullardan dostane ve iş birliğine dayalı ilişkilere doğru bir

⁴⁹ Ibid., p. 12.

⁵⁰ Kim, "The EU and Regional Integration", 208.

⁵¹ Ibid., p. 209.

⁵² "Declaration on the Conduct of Parties in the South China Sea", ASEAN Secretariat, 4 Kasım 2002, Erişim Tarihi: Ocak 21, 2022, <https://asean.org/declaration-on-the-conduct-of-parties-in-the-south-china-sea-2/>

⁵³ "Declaration on the Conduct of Parties".

dönüşüme katkıda bulunabilecek etkileşimleri kurallara bağlamanın önemine ilişkin paylaşılan değer ve normların bir simgesidir.⁵⁴

Takdir edilmesi gereken bir nokta var ki, o da ülkeler arasında karşılıklı ilişkiler bozulduğunda bile sürekli etkileşim ve diyalogların devam ettirilmesidir. Örneğin, 2011'de Çin'in devriye gemileri ile Filipinler'e ve Vietnam'a ait sismik gemiler arasındaki çatışmanın neden olduğu artan gerginliğe rağmen, bu durum her iki tarafı da Güney Çin Denizi'nde Tarafların Davranış Deklarasyonu Yönergelerinin Uygulanmasına İlişkin Temmuz 2011 tarihli Çin-ASEAN Anlaşması'nı imzalamaktan caydırmamıştır. Filipinler, 2013 yılında uyuşmazlığı BMDHS uyarınca tahkim mahkemesine götürdüğünde dahi aralarındaki diyalogları ve etkileşimleri sürdürmekten vazgeçmemişlerdir.⁵⁵ Ayrıca, çatışan taraflar, Güney Çin Denizi'ndeki deniz hareketlerini/donanma faaliyetlerini kontrol etmek ve yönetmek için önerilen davranış kuralları hakkında resmi istişareler yapılması konusunda ortak bir bildirimde bulunmayı kabul etmişlerdir.⁵⁶ Bu eğilim devam etmiş ve ASEAN ve Çin, Güney Çin Denizi'nde davranış kuralları oluşturulması olasılığına ilişkin ilk resmi istişarelerini, 14-15 Eylül 2013 tarihlerinde Çin'in Suzhou kentinde yapılan 6. ASEAN-Çin Üst Düzey Yetkililer Toplantısı'nda ve Davranış Deklarasyonu'nun Uygulanmasına İlişkin 9. ASEAN-Çin Ortak Çalışma Grubu'nda gerçekleştirmişlerdir.⁵⁷ ASEAN ve Çin, düzenli resmi istişarelerin ivmesini sürdürmeye ve davranış kurallarının sonuçlandırılmasına yönelik çalışmaya devam ederek, Ekim 2014'te Tayland'ın başkenti Bangkok'ta Davranış Deklarasyonu'na İlişkin 8. ASEAN-Çin Üst Düzey Yetkililer Toplantısı'nı ve 12. Ortak Çalışma

⁵⁴ Kim, "The EU and Regional Integration", 209.

⁵⁵ "Dangerous Waters: China-Japan Relations on the Rocks", International Crisis Group (ICG), Report no 245, 8 Nisan 2013, Beijing/Brussels, Erişim Tarihi: Ocak 21, 2022, <https://www.crisisgroup.org/asia/north-east-asia/china/dangerous-waters-china-japan-relations-rocks>

⁵⁶ "Foreign Minister Wang Yi Attends China-ASEAN Foreign Ministers' Meeting Stressing China Regards Developing Friendly Cooperation with ASEAN as Priority of Its Relations With Neighbouring Countries", Embassy of the People's Republic of China in the Kingdom of Sweden, 30 Haziran 2013, Erişim Tarihi: Ocak 21, 2022, <https://www.mfa.gov.cn/ce/cese//eng/xwdt/t1055662.htm>

⁵⁷ "The Sixth Senior Officials Meeting and the Ninth Joint Working Group Meeting on the Implementation of the "Declaration on Conduct of Parties in the South China Sea" Are Held in Suzhou", Mission of the People's Republic of China to ASEAN, 15 Eylül 2013, Erişim Tarihi: Ocak 21, 2022, <https://www.mfa.gov.cn/ce/ceasean//eng/zgwj/t1079289.htm>

Grubu'nu düzenlemişlerdir.⁵⁸ 13 Kasım 2014'te Myanmar'ın Nay Pyi Taw kentinde düzenlenen 17. ASEAN-Çin Zirvesi'nde, ASEAN ülkeleri ve Çin, Davranış Deklarasyonu'nun bütün yönleriyle tam ve etkin bir şekilde uygulanmasına ve aynı zamanda fikir birliğine dayalı bir davranış kuralları setinin erken sonuçlandırılmasına yönelik çalışmaya olan bağlılıklarını yeniden teyit etmişlerdir.⁵⁹ Buna ek olarak, davranış kuralları istişaresine ilişkin ilk ortak noktalar listesinin kabul edilmesi, arama kurtarma hizmeti veren kuruluşlar arasında bir acil yardım hattının kurulması, dışişleri bakanlıkları arasında denizcilik acil durumlarıyla ilgili bir yardım hattının oluşturulması, bölgede güveni ve itimadı artırmak için arama kurtarma tatbikatlarının yapılması gibi erken dönem önlemlerin uygulanmasını destekleme konusunda anlaşmışlardır.⁶⁰

Güney Çin Denizi sorununda AB, sosyal öğrenmeyi teşvik etmek amacıyla bölgesel entegrasyonu desteklemeye çalışmıştır. AB'nin daha derin bölgesel entegrasyona, özellikle mevcut ASEAN entegrasyonu süreçlerini desteklemeye devam etme ve bölgenin önemli oyuncularını arasında siyasi iş birliği uygulamalarının konsolidasyonunu sağlamaya yönelik güçlü bir ilgisi mevcuttur.⁶¹ AB'nin ASEAN ile diyalog ve iş birliği yoluyla başlıca bölgesel forumlara, AB-ASEAN bakanlık toplantılarına, ASEAN Bölgesel Forumu'na, Asya-Avrupa Toplantısı sürecine ve Dostluk ve İş Birliği Anlaşması'na katılım göstermesi bu ilgiyi kanıtlar niteliktedir.⁶² Çeşitli bölgesel forumlar arasında AB, Asya bölgesindeki güvenlik ve siyasi çıkarlarını desteklemek açısından en önemli gördüğü ASEAN Bölgesel Forumu'ndan çokça yararlanmış, çünkü Asya'da doğrudan çıkarları olan tüm ülkeleri bir araya getiren güvenlikle ilgili tek kuruluştur. AB'nin temel amacı, ASEAN Bölgesel Forumu'nun bölgedeki güvenlik sorunlarının ele alınmasında siyasi diyalog oluşturabilmek için kritik bir forum olarak rolünü güçlendirmek olmuştur.

⁵⁸ "Thailand to host the 8th ASEAN-China Senior Officials' Meeting on the Implementation of the Declaration on the Conduct of Parties in the South China Sea", Ministry of Foreign Affairs Kingdom of Thailand, 21 Ekim 2014, Erişim Tarihi: Ocak 21, 2022, <https://www.mfa.go.th/en/content/5d5bce4f15e39c3060014c76?cate=5d5bcb4e15e39c3060006834>

⁵⁹ "Chairman's Statement of 17th ASEAN-China Summit", ASEAN Secretariat, 29 Aralık 2014, Erişim Tarihi: Ocak 21, 2022, <https://asean.org/chairmans-statement-of-17th-asean-china-summit/>

⁶⁰ "17th ASEAN-China Summit".

⁶¹ "Overview of ASEAN-EU Dialogue Relations", ASEAN Secretariat, Nisan 2013, Erişim Tarihi: Ocak 01, 2022, <http://thaiembassy.dk/asean-eu/>

⁶² ISS, "Sense and Sensibility", 6; 58; 66-67.

AB, Avrupa Güvenlik ve İş Birliği Teşkilatı (AGİT) gibi diğer bölgesel örgütlerin deneyimlerini incelemenin ve ASEAN Bölgesel Forumu'nun örgütsel ve kurumsal yapısını güçlendirmenin önemini sık sık vurgulamıştır. Üstelik zaman geçtikçe, ASEAN Bölgesel Forumu'nun rolüne ilişkin beklentiler artmaya başlamış ve dönemin AB Yüksek Temsilcisi Catherine Ashton'ın deniz güvenliğini tartışmak üzere 2012'de Phnom Penh'de ASEAN Bölgesel Forumu'nun toplantısına katılması bu beklentilerin bir göstergesi niteliğinde olmuştur.⁶³ ABD'nin uzun vadeli barışa olanak sağlayan bölgesel iş birliğinin tamamlayıcı rollerini kabul etmesiyle (Avrupa Asya Güvenlik Forumu 2012) aynı zamana denk gelen 2012 ASEAN Bölgesel Forumu bakanlar toplantısı, AB'nin aktif bir oyuncu olarak Asya'ya dönüşünün de sinyallerini vermiştir. Toplantıda, AB'nin bölgeye daha fazla dahil olmaya yönelik ilgisini ve isteğini açıkça belirten Asya-Pasifik bölgesine ilişkin AB-ABD ortak bildirisi yayımlanmıştır. Bildirinin barış ve güvenlik ile ilgili bölümünde öne çıkan nokta, AB'nin Güney Çin Denizi'ndeki toprak anlaşmazlıklarına yönelik işbirlikçi çözümleri destekleme taahhüdüdür. Bu toplantının AB açısından anlamı, bölgedeki rolü ve öncelikleri hakkında net bir stratejik vizyon geliştirme niyetini, Güney Çin Denizi bölgesel anlaşmazlığı gibi en önemli güvenlik parlama noktalarında kendi özerk konumunu geliştirerek yeniden teyit etmesi olmuştur.⁶⁴

Resmi etkileşimlerin Davranış Deklarasyonu ve Davranış Kuralları'nın benimsenmesine ilişkin müzakereleri kolaylaştırdığı resmi diplomasi düzeyinde, bir arabulucu veya ikna edici olarak AB'nin belirgin bir katkısı olmamıştır.⁶⁵ Bölgesel entegrasyon bağlamı aracılığıyla diyalogların ve etkileşimlerin kurulması, ilkesel olarak kabul görmüştür. Örneğin, AB, Güney Çin Denizi'nde Tarafların Davranış Deklarasyonu'nun tam olarak uygulanmasını güçlü şekilde teşvik etmiştir ve Lizbon Antlaşması sonrasında Ortak Dış ve Güvenlik Politikası Yüksek Temsilcisi'ni bu

⁶³ Dönemin Yüksek Temsilcisi Catherine Ashton'ın Temmuz 2012'de Asya'ya yaptığı ziyaret, ASEAN Bölgesel Forumu'ndaki Çinli liderlerle Phnom Penh'de yaptığı görüşmeyi kapsıyordu.

⁶⁴ "Under Reported at ARF: The Joint EU-US Statement on the Asia-Pacific Region", Euroasia Security Forum, Ağustos 7, 2012, Erişim Tarihi: Ocak 02, 2022, <https://euroasiasecurityforum.com/2012/08/07/under-reported-at-arf-the-joint-eu-us-statement-on-the-asia-pacific-region/> ; Nicola Casarini, "EU Foreign Policy in the Asia Pacific: Striking the Right Balance Between the US, China and ASEAN", European Union Institute for Security Studies (ISS), Erişim Tarihi: Ocak 02, 2022, <https://www.iai.it/en/publicazioni/eu-foreign-policy-asia-pacific>

⁶⁵ Kim, "The EU and Regional Integration", 210.

bölgesel forumlara ve diyaloglara göndermiştir.⁶⁶ Asya Bölgesel Forumu üyeleri de yıllık toplantılarına Yüksek Temsilci'nin katılımından oldukça memnundurlar.⁶⁷ Ancak, Güney Çin Denizi meselesine yönelik gayri resmi diplomasi çabalarında AB'nin rolü daha bariz bir şekilde ortaya konulmuştur. Diğer bir deyişle, AB'nin resmi diplomasiden ziyade gayri resmi diplomasi kanallarını kullanarak sosyal öğrenmeyi teşvik etmede daha etkili olduğu görülmüştür. Bunun en önemli nedeni, gayri resmi diplomasi ile ilişkilendirilen resmi olmama/kayıt dışılık durumunun, siyasi engellere takılmadan tartışma ve diyalogların yürütülmesine olanak tanınmasıdır.⁶⁸ Bu bağlamda, bölgede hak iddiasında bulunan bazı ASEAN ülkeleri, görünüşe göre Güney Çin Denizi bölgesel anlaşmazlığını çözebilmek için AB'nin başarılı tarihsel deneyimlerinin önemini fark etmeye başlamışlardır. AB'nin Güven Arttırıcı Önlemler ve Önleyici Diplomasiye İlişkin Oturumlar Arası Gruba yaptığı katkılar⁶⁹, etkili bir denizcilik yönetim planı oluşturmak için Güney Çin Denizi'ndeki bölgesel entegrasyon sürecini Baltık Denizi'ninki ile karşılaştıran bir politika çalışmasına vermiş olduğu destek⁷⁰, ağ oluşturma süreci yoluyla çatışmaya taraf ülkeler arasında karşılıklı güveni ve itimadı artırmak için Asya Pasifik'te Güvenlik İş Birliği Konseyi'ne katılımı⁷¹, AB'nin Güney Çin Denizi anlaşmazlığına yönelik gayri resmi diplomasi çabalarının göze çarpan örnekleridir.

AB kurumsal kurallarının yayılması yalnızca ASEAN tabanlı iki kuruluşla (Asya-Avrupa Toplantısı ve Asya Bölgesel Forumu)

⁶⁶ "ARF Annual Security Outlook 2005", ASEAN Regional Forum, Erişim Tarihi: Ocak 21, 2022, <https://aseanregionalforum.asean.org/librarycat/arf-annual-security-outlook-2005/>

⁶⁷ Norbert von Hofmann, "How do Asians Evaluate Europe's Strategic Involvement in East Asia?", *Asia Europe Journal* 5, no 2 (2007): 189.

⁶⁸ Haşim Djalal ve Ian Townsend-Gault, "Managing Potential Conflicts in the South China Sea: Informal Diplomacy for Conflict Prevention", içinde *Herding Cats: Multiparty Mediation in a Complex World*, ed. Chester A. Crocker, Fen Osler Hampson, Pamela Aall (Washington DC: United States Institute of Peace Press, 1999), 107-134. ; Peter J. Katzenstein, *A World of Regions: Asia and Europe in the American Imperium*, 1. Baskı (Ithaca and London: Cornell University Press, 2005), 141-144. ; John Ravenhill, "Mission Creep or Mission Impossible? APEC and Security", içinde *Reassessing Security Cooperation in the Asia-Pacific: Competition, Congruence, and Transformation*, ed. Amitav Acharya ve Evelyn Goh (Cambridge: The MIT Press, 2007), 135-154.

⁶⁹ Hofmann, "How do Asians Evaluate", 189.

⁷⁰ North Michael ve Barnard Turner, "The Baltic Sea and South China Sea Regions: Incomparable Models of Regional Integration?", *Asia Europe Journal* 8, no 3 (2010): 271-277.

⁷¹ Mikael Weissmann, *The East Asian Peace: Conflict Prevention and Informal Peacebuilding*, 1. Baskı (New York: Palgrave Macmillan, 2012), 100.

sınırlandırılmış ve etkileri daha dolaylı olmuşsa da⁷² Güney Çin Denizi'nde daha kurumsallaşmış, düzenlenmiş, belli kural ve yasalara göre idare edilen etkileşim kalıpları ortaya çıkmıştır. Bu durum, çatışmaya taraf ülkeler arasında yapılan güvenlikleştirme hareketlerinin derecesini hafifleten sistemik bir etki yaratmıştır.⁷³ Güvenlikleştirmenin azalması, bölgede “olumlu” çatışma dönüşümünün gerçekleştiği anlamına gelmektedir.⁷⁴ AB, geçmiş deneyimlerine dayanarak, her şeyden önce ASEAN ülkelerini ve Çin'i davranış kuralları anlaşmasıyla bu kurumsal temeli inşa etmeye ve toprak ve deniz anlaşmazlıklarını barışçıl, diplomatik ve işbirlikçi çözümlerle halletmeye teşvik etmiştir. AB'nin teşvikinin altında yatan mantık, böyle resmi bir kuralın, ilgili taraflarca memnuniyetle karşılandığı takdirde, AB ve üye devletlerinin deniz sınırı sorunlarının karşılıklı mutabakat ve uluslararası hukuk temelinde çözümüne ilişkin deneyimlerinin paylaşılmasına olanak sağlayabilecek olmasıdır.⁷⁵

ASEAN ülkeleri, Güney Çin Denizi meselesine yönelik davranış kurallarını müzakere etmeyi teklif ettiğinde Çin, büyük ölçüde bu ülkelerle olan ekonomik karşılıklı bağımlılığı ve Çin tehdidi algısını azaltma konusundaki siyasi niyeti nedeniyle müzakerelere katılmayı kabul etmiştir.⁷⁶ Çin ve ASEAN üye devletleri arasında artan ekonomik bağımlılık -özellikle 2013 yılı itibarıyla Çin, ASEAN'ın en büyük ticaret ortağı haline geldiğinden ve ASEAN, Çin'in en büyük üçüncü ticaret ortağı olduğundan beri- bölgesel çatışmaların derecesini azaltma açısından olumlu bir dolaylı katkı sağlayabilir.⁷⁷ Ekonomik karşılıklı bağımlılık, 2010 yılında ASEAN-Çin Serbest Ticaret Bölgesi'nin (ACFTA) oluşturulmasının yolunu açmıştır. ASEAN-Çin Serbest Ticaret Bölgesi'nin oluşturulması, “Çin'in daha çok vererek ve daha az alarak, ASEAN üyeleri arasında güven kazanmaya yönelik diplomasi politikasının bir parçası” olduğundan, ekonomik yararının ötesinde bir önem taşımaktadır.⁷⁸ Serbest ticaret anlaşmaları, bölgesel entegrasyonun kurumsal çerçevesi dışındaki tarafları etkilemek için önemli

⁷² Hofmann, “How do Asians Evaluate”, 189. ; Kim, “The EU and Regional Integration”, 211.

⁷³ Kim, “The EU and Regional Integration”, 211.

⁷⁴ Diez, Tocci, Faleg, Scherwitz, “Introduction”, 11.

⁷⁵ “Guidelines on the EU's Foreign and Security Policy in East Asia”, 20.

⁷⁶ Thomas G. Moore, “Racing to Integrate, or Cooperating to Compete? Liberal and Realist Interpretations of China's New Multilateralism”, içinde *China Turns to Multilateralism: Foreign Policy and Regional Security*, ed. Guoguang Wu, Helen Lansdowne (New York: Routledge, 2008), 38-41.

⁷⁷ “17th ASEAN-China Summit”.

⁷⁸ Weissmann, *The East Asian Peace*, 108.

ödülleri (havuç) olarak algılanmıştır. Uzun müzakerelerin ardından, Davranış Deklarasyonu Uygulama Esasları'na ilişkin Çin-ASEAN anlaşması nihayet Temmuz 2011'de imzalanmıştır.⁷⁹ Ardından, Eylül 2013'te Suzhou'da düzenlenen, katılımcı ülkelerin üst düzey yetkililerinin ilk kez bir araya geldiği ve Güney Çin Denizi'nde bir davranış kuralları olasılığının resmi olarak tartışıldığı bir dizi üst düzey ASEAN toplantısında benzer bir uzlaşmacı tutumun benimsendiği gözlenmiştir.⁸⁰

Güney Çin Denizi'nde yaşanan çatışmaları kurumsal bir çerçevede içerisinde ele alma konusundaki genel istekliliğe rağmen, koşullu bağlamlar, uyumsuzluk içindeki tarafların etkileşimlerinin belirli kurallara ve yasalara bağlı olmasını kolaylaştıracak şekilde bütünüyle dönüştürülemediği. Çin'in çok taraflılığa karşı ikircikli tutumu bunun ana nedenlerinden biri olmuştur.⁸¹ Çin, diğer dış politika alanlarında açıkça fark edilen diyalog ve etkileşimin önemini ve gerekliliğini giderek daha fazla kabul etmesine rağmen, Güney Çin Denizi meselesini çok uluslu forumlardan ziyade karşılıklı ikili görüşmeler yoluyla gündeme getirdiğinde kendisini daha rahat hissediyordu.⁸² Çünkü olumsuz tarihsel deneyimi nedeniyle Çin, uluslararası sisteme karşı ihtiyatlı davranmakta ve uluslararası mahkemeler tarafından adil muamele göreceğinden şüphe etmektedir.⁸³ Dolayısıyla, davranış kurallarına ilişkin göstermelik anlaşma, Çin'in işlevsel bir belge hazırlamak için gerekli düzenlemeleri yapma arzusu olarak görülmemelidir. Davranış kuralları, Çin'in büyük güç olma arzuları ile daha küçük ülkelerin bölgeden sağlayacakları ekonomik kazanımlar ve güvenlik çıkarları arasında denge kurmanın bir aracı olduğundan, çok etkili bir kurumsal kural olamamıştır.⁸⁴

Yeni kuralların getirilmesiyle birlikte değişen bağlamın sistemik etkisi, ASEAN ülkelerinin Çin'i varoluşsal bir tehdit olarak yorumlamaktan vazgeçememe eğilimi ile daha da zayıflatılmaktadır. Çoğunlukla uzlaşmaz

⁷⁹ Embassy of the People's Republic of China in the Republic of Zimbabwe, "China, ASEAN Nations Agree on Guidelines for Implementation of DOC in South China Sea", 20 Temmuz 2011, Erişim Tarihi: Ocak 24, 2022, <https://www.mfa.gov.cn/ce/cezww/eng/xwtd/t843953.htm>

⁸⁰ "The Sixth Senior Officials Meeting and the Ninth Joint Working Group Meeting".

⁸¹ Kim, "The EU and Regional Integration", 212.

⁸² Lowell Dittmer, "China's New Internationalism", içinde *China Turns to Multilateralism: Foreign Policy and Regional Security*, ed. Guoguang Wu, Helen Lansdowne (New York: Routledge, 2008), 21-34.

⁸³ ISS, "Sense and Sensibility", 6.

⁸⁴ Deep Pal, "A Code of Conduct for the South China Sea", *The Diplomat*, 25 Eylül 2013, Erişim Tarihi: Ocak 24, 2022, <https://thediplomat.com/2013/09/a-code-of-conduct-for-the-south-china-sea/>

tutumların neden olduğu artan gerilimin ortasında çok taraflı etkileşimler ve diyaloglar devam etmiştir, ancak bağlamsal koşullar, olumlu çatışma dönüşümü için elverişli bir ortam yaratılmasına olanak tanımamıştır. ASEAN'ın, dış güçlerin anlaşmazlığa dahil olmasına izin vererek Çin'in Güney Çin Denizi üzerindeki iddiasına meydan okuma eğilimi hala devam etmektedir.⁸⁵ Ayrıca, dönemin ABD Dışişleri Bakanı Hillary Clinton, Vietnam'ın 2010 ASEAN başkanlığı sırasında, Güney Çin Denizi'nde seyrüsefer özgürlüğünün sağlanması gerektiğini ileri sürmüştür.⁸⁶ Bu şartlar altında Çin'in endişeleri artmıştır. Bazı ASEAN ülkelerinin Güney Çin Denizi bölgesinde gerilim tırmanırken ABD ile daha yakın askeri ilişkiler arama eğilimi göz önüne alındığında, Çin'in bu korkularının yersiz olmadığı söylenebilir. Bu tür iç ve dış meydan okumalarla karşı karşıya kalan Çin'in, bölgesel anlaşmazlığa ABD'nin müdahil olmasını ve bunun uluslararasılaşmasını engellemeye çalıştığını görmek şaşırtıcı değildir.⁸⁷ Buna ek olarak, Çin'in uzun vadeli çatışma dönüşümü sürecini kolaylaştıran etkileşimi meşrulaştırma çabalarını baltalamaya çalışması da beklenen bir durumdur ve dolayısıyla bu süreçler oldukça sınırlı kalmıştır.

C. Model Oluşturma Etkisi: AB Entegrasyonu Deneyimi

Model oluşturma etkisi, aktif bir AB politikasına, koşulluluk politikası ve sosyal öğrenmede olduğundan daha az bağımlıdır. AB zaten en temelde kendi mevcudiyeti ile bir entegrasyon modeli olarak hizmet etmektedir. Bununla birlikte, AB'nin model oluşturma etkisi pasif olmak zorunda değildir.⁸⁸ AB kendisini aktif şekilde bir bütünleşme modeli olarak sunmayı tercih edebilir veya basitçe belirli bir bölgesel çevrede yerel ve diğer küresel aktörler tarafından bir model olarak benimsenip kullanılabilir. AB'nin gerçekten bu tür "aktif" bir model oluşturma hedefi peşinde olup olmadığı araştırılması gereken ampirik bir sorudur. Buna ek olarak, model oluşturma, sonuçsalıcı bir mantığı veya uygunluk mantığını izleyebilmektedir. Sonuç odaklı bir model oluşturma mantığında, aktörler örneğin ekonomik performanslarını iyileştirmek gibi belirli kazanımlar elde etmek için AB'yi örnek almaktadırlar. Bu rekabetçi bir model oluşturma etkisidir. Uygunluk mantığı içinde ise aktörler, bölgesel bütünleşmeye gömülü olan değerleri ve

⁸⁵ "Stirring up the South China Sea (I)", International Crisis Group (ICG), Report no 223, 23 Nisan 2012, Beijing/Brussels, Erişim Tarihi: Ocak 24, 2022, <https://www.crisisgroup.org/asia/south-east-asia/south-china-sea/stirring-south-china-sea-i>

⁸⁶ Richard Weitz, "Why US Made Hanoi Move", The Diplomat, 18 Ağustos 2010, Erişim Tarihi: Ocak 24, 2022, <https://thediplomat.com/2010/08/why-us-made-hanoi-move/>

⁸⁷ Kim, "The EU and Regional Integration", 213.

⁸⁸ Diez, Tocci, Faleg, Scherwitz, "Introduction", 12.

normları benimsedikleri için AB'yi bir model olarak örnek alıp taklit etmektedirler. Bu da normatif bir model oluşturma etkisidir. Böyle bir senaryoda bölgeselcilik uluslararası toplumda kabul gören bir düzen haline gelir ve AB böyle bir düzenin en önemli örneğini teşkil etmektedir.⁸⁹

Daha rekabetçi ve daha normatif bir model arasındaki bu ayrım önemlidir. Çünkü rekabetçi versiyonun daha yaygın olması durumunda, örneğin mali kriz ve AB'nin ekonomik açıdan görece gerilemesinin bir model olarak çekiciliğini zayıflatacağını varsayabiliriz. Buna rağmen, ampirik araştırmaların çoğunlukla gösterdiği üzere, bu etki nispeten zayıftır. Üye devletlere ve vatandaşlarına sağladığı ekonomik kazanımlardan ziyade, temsil ettiği değerler ve normlardan dolayı AB bir model veya referans noktası olarak değerlendirilmektedir. Son olarak, model oluşturma, mutlaka AB'yi “kasten taklit etme”yi içermek zorunda değildir, aynı zamanda bölgelerin kendi bölgesel kuruluşlarını açıkça AB'den farklı inşa etmeleri şeklindeki olumsuz bir anlamı da içerebilir.⁹⁰ Çoğunlukla model oluşturma ile ilişkilendirilecek bir şey olmasa da bu gibi durumlarda bile AB'nin bölgesel kuruluşların inşasında -takip edilmemesi gereken bir model olarak olsa da- merkezi bir referans noktası olmaya devam ettiğini kabul etmek önemlidir. Model oluşturma tartışması, AB etkisinin aktif bir politikadan kaynaklanmak zorunda olmadığını ve dolayısıyla kasıtlı/tasarlanmış olması gerektiğini göstermektedir.

Model oluşturma etkisi, Avrupa entegrasyonu deneyiminden “ders çıkararak”⁹¹ veya “kasten öykünerek/taklit ederek”⁹² çatışan tarafların kimliklerinin yeniden inşasını ifade etmektedir ve gerçekleşmesi biz dizi ögeye bağlıdır. Öncelikle, AB'nin Asya'daki rolünün ve imajının kalıcılığının sağlanması gerekmektedir. AB, Asya'nın yükselişini dünyanın ekonomik güç dengesini önemli ölçüde değiştirebilecek bir gelişme olarak görmüş ve bu nedenle 1990'ların başından itibaren bu bölgeye özel ilgi göstermeye başlamıştır.⁹³ Asya'nın ekonomik ve siyasi öneminin arttığı ve Avrupa'nın büyümesinin Asya'nın refahına bağlı hale geldiği göz önüne alındığında, bölge o zamandan beri AB için en büyük stratejik ilgi alanı

⁸⁹ Ibid., p. 14.

⁹⁰ Sandra Lavenex ve Emek M. Uçarer, “The External Dimension of Europeanization: The Case of Immigration Policies”, *Cooperation and Conflict* 39, no 4 (2004): 435-436.

⁹¹ Frank Schimmelfennig ve Ulrich Sedelmeier, *The Politics of European Union Enlargement: Theoretical Approaches*, 1. Baskı (London: Routledge, 2005), 279-286.

⁹² Lavenex ve Uçarer, “The External Dimension of Europeanization”, 435-436.

⁹³ Commission of the European Communities, “Towards a New Asia Strategy”, COM (94) 314 Final, Brussels, 1-33 (9),

haline gelmiştir. AB'nin özellikle 1997'den bu yana bölgede daha güçlü bir siyasi rol oynamaya yönelik artan isteğine rağmen, katılımın temel odağı ekonomik alan ile sınırlı kalmıştır. AB'nin Güney Çin Denizi ile ilgili bölgesel anlaşmazlığı kurumsal çerçevelere yerleştirme girişimi, Asya'nın su yollarında sınırsız seyrüsefer sağlama konusundaki stratejik çıkarlarıyla ilgilidir. Çünkü BM Ticaret ve Kalkınma Konferansı'nın tahminlerine göre, AB'nin deniz ticaretinin hacimce yaklaşık yüzde altmışı Asya'dan ve yaklaşık üçte biri Güney Çin Denizi'nden geçmektedir.⁹⁴ AB, Güney Çin Denizi aracılığıyla geniş pazarlara açılan bir kapı oluşturmuş ve şu an için asgari bir rol olsa da güvenlik ve diplomasi konularında bölgede bir oyuncu haline gelmiştir.⁹⁵ Bu bölgede ortaya çıkacak herhangi bir sorun, Avrupa'nın ticari gemi rotasını da önemli derecede etkileyecektir. Ticaretle ilgili konulara yoğunlaşan pragmatizm politikası AB'nin bölgesel stratejisinde önemli rol oynarken, sert güvenlik konularını kapsayan model oluşturma etkisi sürekli sorgulanmıştır.⁹⁶ Ayrıca, daha da önemlisi, son yaşanan mali kriz nedeniyle AB modelinin itibarı günden güne daha da sarsılmaktadır.

Güney Çin Denizi bölgesel anlaşmazlığı söz konusu olduğunda, AB'nin bölgesel entegrasyon deneyiminin örnek alınacak bir model olarak algılanıp algılanamayacağını incelemek özellikle önemlidir. Çünkü, Güneydoğu Asya ülkelerinin çoğu hala ekonomik kalkınma ve iç istikrar sorunları ile uğraşmakta ve topluluk-inşa projeleri veya bölgesel güvenlik sorunları gibi diğer sorunları ciddiye alamamaktadırlar.⁹⁷ Bununla birlikte, ASEAN'ın yaklaşımının özünün, hedefleri ve metodolojileri açısından AB modelinden farklı öncüllere sahip olduğunu belirtmek de önemlidir. Genel olarak ASEAN üye devletleri, "ASEAN yolu"nu⁹⁸ sürdürmeyi tercih ederler.

⁹⁴ Ralph Jennings, "Why the EU Sides with Southeast Asia in the South China Sea Dispute?", Voanews, Erişim Tarihi: Ocak 01, 2022, https://www.voanews.com/a/east-asia-pacific_why-eu-sides-southeast-asia-south-china-sea-dispute/6209828.html

⁹⁵ Solomon, "The European Union", 297.

⁹⁶ Commission of the European Union, "Europe and Asia: A Strategic Framework for Enhanced Partnerships", COM (2001) 469 Final, Brussels, 1-38.

⁹⁷ Nikolas Busse ve Hanns W. Maull, "Enhancing Security in the Asia-Pacific: European Lessons for the ASEAN Regional Forum", *Internationale Politik und Gesellschaft* 3 (1999): 227.

⁹⁸ ASEAN yolu (ASEAN way), sorunların çözümüne yönelik Güneydoğu Asya'nın kültürel normlarıyla uyumlu bir metodoloji veya yaklaşımı ifade etmektedir. ASEAN ülkeleri, Birlik'teki kurumsallaşma düzeyini asgari düzeyde sınırlarken, istişare ve diyalog alışkanlıkları yoluyla iş birliğine yönelik gayri resmi ve aşamalı bir yaklaşımı vurgulayan benzersiz bir diplomasi tarzı geliştirmişlerdir. ASEAN diplomasisinin birçok unsuru, 1976'da imzalanan Güneydoğu Asya'da Dostluk ve İş Birliği Anlaşması'nda öngörülmüştür. Anlaşma'nın 2. maddesi, müdahale etmeme, güç kullanmama ve benzeri

Örneğin, standart karar alma prosedürü olarak oybirliğinin sürdürülmesi durumunda bölgede hak iddiasında bulunan ASEAN ülkelerinin, Avrupa tarzı güvenlik politikalarından nasıl ve ne ölçüde yararlanabilecekleri halen belirsizliğini korumaktadır. ASEAN, entegrasyon sürecini kendine has bir model olarak gördüğü sürece, AB'nin normatif hedeflerinin bölgesel entegrasyonu teşvik politikası yoluyla gerçekleştirilmesi oldukça zorlayıcı olmaya devam edecektir. Bu nedenle, sert güvenlik sorunları söz konusu olduğunda, AB modeline uyum sağlamak zordur. AB, Asya Bölgesel Forumu'nun önleyici diplomasi mekanizmasını kurumsallaştırmaya yardımcı olmak için AGİT'in geçmiş deneyimlerini inceleme önerisinde bulunmuştur. Ancak ASEAN ülkeleri, entegrasyon sürecine AB modelinden farklı yaklaşıtları için bu öneriye karşı çıkmışlardır.⁹⁹

AB'nin de kurucu üyesi olduğu Asya Bölgesel Forumu'nun kısa tarihi, aslında bir bakıma Avrupa rol modellerini reddetme tarihidir. En başından beri Güneydoğu Asya'daki politika yapıcılar ve akademisyenler, Asya Bölgesel Forumu'nu AB, AGİT veya Kuzey Atlantik Antlaşması Örgütü (NATO) doğrultusunda geliştirme girişimlerine şiddetle karşı çıkmışlardır. Çünkü Avrupa örgütlerinin kurumsal yapısının, Asya'nın pek çok bölgesindeki baskın siyasi kültürle uyumlu olmadığını ileri sürmüşlerdir. Örneğin, konsensüs oluşturma ve gayri resmi müzakereleri kendi bölgesel iş birliği yaklaşıtlarının temel taşı haline getiren birçok ASEAN ülkesi için

doktrinleri şart koşmuştur. O zamandan beri pek çok yazar, ASEAN yolunu oluşturan somut unsurların neler olduğunu tartışmışlardır. Argümanlardaki küçük farklılıklara rağmen, ASEAN yolunun en az dört unsuru olduğunu söylemek mümkündür. Bunlar, diğer üyelerin iç işlerine müdahale etmeme ilkesi, sessiz diplomasi, güç kullanmama ilkesi ve oybirliği ile karar alma ilkesidir. Politika yapıcılar, gayri resmi karar verme sürecinde sık sık uzlaşma, oybirliği ve istişareden yararlanmaktadırlar. 'Sessiz diplomasi' doktrini belirsiz olsa da her şeyden önce sorunları çözmeye fikir birliğine dayalı, çatışmasız bir yolu önceliklendirir. Detaylı bilgi için bkz. Logan Masilamani ve Jimmy Peterson, "The 'ASEAN Way': The Structural Underpinnings of Constructive Engagement", *Foreign Policy Journal*, (2014): 11 (1-21) Erişim Tarihi: Ocak 18, 2022, <https://www.foreignpolicyjournal.com/2014/10/15/the-asean-way-the-structural-underpinnings-of-constructive-engagement/> ; Gillian Goh, "The 'ASEAN Way': Non-Intervention and ASEAN's Role in Conflict Management", *Stanford Journal of East Asian Affairs* 3, no 1 (2003): 113-118, Erişim Tarihi: Ocak 18, 2022, <https://web.archive.org/web/20130626113326/http://www.stanford.edu/group/sjeaa/journal/3/geasia1.pdf> ; Hiro Katsumata, "Reconstruction of Diplomatic Norms in Southeast Asia: The Case for Strict Adherence to the 'ASEAN Way'", *Contemporary Southeast Asia* 25, no 1 (2003): 104-121.

⁹⁹ Nicholas Rees, "EU and ASEAN: Issues of Regional Security", *International Politics* 47, no 3/4 (2010): 403-405.

AGİT'teki süreçler fazla yasal, resmi ve kurala dayalı olarak görülüyordu.¹⁰⁰ Bu tutumlarını haklı çıkarmak için çeşitli argümanlar öne sürmektedirler. Öncelikle ve en önemlisi, birçok Asyalı, kendi bölgesel güvenlik ortamının ve baş etmeye çalıştıkları öncelikli güvenlik sorunlarının Avrupa'nınkinden oldukça farklı olduğunu düşünmektedirler. Avrupa devletleri genellikle güçlü ve dayanıklı devletlere dönüşürken, Güneydoğu Asya'daki pek çok ülkenin, hassas ulus inşası süreçlerini henüz tamamlamadığı için iç istikrar ve ekonomik kalkınma sorunlarıyla mücadele ettiği öne sürülmektedir.¹⁰¹ İkincisi, Avrupa ağırlıklı olarak kara odaklıdır, ancak Asya-Pasifik bir deniz bölgesidir. Ayrıca, Avrupa güvenlik sistemi Soğuk Savaş döneminde güçlü bir şekilde iki kutupluyken, Asya-Pasifik'teki jeostratejik modeller, ABD, Sovyetler Birliği ve Çin'in oluşturduğu stratejik bir üçgenle, ancak Avrupa'dakinden daha güçlü yerel ve alt bölgesel etkilerle birlikte daha karmaşıktı. Üçüncü olarak, Güneydoğu Asya, niteliksel olarak Avrupa'dan daha heterojen, daha farklı ve örgütlenmesi daha meşakkatli bir bölge olarak algılanmaktadır. Son olarak, Asya-Pasifik bölgesi kurumsal olarak hala çok zayıfken, Avrupa'nın yoğun bir bölgesel kurumlar ağından yararlandığına dikkat çekilmektedir.¹⁰² Tüm bu farklılıklar göz önüne alındığında, askeri güvenlik konularına odaklanan Avrupa güvenlik kurumlarının Güneydoğu Asya bölgesi için uygun model olabileceği düşünülmemektedir.

Çin, ayrıca, Güney Çin Denizi bölgesel anlaşmazlığını kendi iç meselesi olarak gördüğünden, bu soruna arabuluculuk edecek her türlü çok taraflı girişime karşı son derece hassastır. Bu nedenle, bu konuyu “batı-egemen” olarak algılanan bölgesel bir çerçeveye yerleştirmekten hala çekinmektedir.¹⁰³ Çin, çok taraflılığı dış politikasının temel bir parçası olarak benimsememektedir. Buna ek olarak, Güney Çin Denizi'nde Çin ve AB'yi ayıran önemli bir çıkar çatışması olmamasına rağmen, bunun gibi bölgesel güvenlik sorunları söz konusu olduğunda, Avrupa'nın siyasi katılımına yönelik çekincelerini dile getirmekte ve Avrupa entegrasyon modelini Asya bağlamında uygun görmemektedir.¹⁰⁴ AB, özünde BM'nin desteği ile, çok taraflılığı temel ilke olarak benimseyen kurallara dayalı bir küresel düzen

¹⁰⁰ Hanns W. Maull, “Regional Security Co-operation: Comparison of Europe and East Asia”, *Internationale Politik und Gesellschaft*, no 1 (1997): 49-62.

¹⁰¹ Busse ve Maull, “Enhancing Security in the Asia-Pasific”, 227.

¹⁰² Ibid., p. 227.

¹⁰³ Allen Carlson, “Helping to Keep the Peace (Albeit Reluctantly): China's Recent Stance on Sovereignty and Multilateral Intervention”, *Pacific Affairs* 77, no 1 (2004): 9.

¹⁰⁴ Evi Fitriani, “Asian Perceptions About the EU in the Asia-Europe Meeting (ASEM)”, *Asia Europe Journal* 9, no 1 (2011): 44.

oluşturmaya ve bu düzeni teşvik etmeye isteklidir, ancak Çin uluslararası anlaşmazlıkların çok taraflı çözülmeye çalışılmasına karşıdır. Çin açısından, AB gibi dış aktörlerin müdahil olması, yalnızca ikili müzakereler yoluyla çözülebilecek anlaşmazlıklarda karmaşıklığı arttırmaktan başka bir şeye hizmet etmeyecektir.¹⁰⁵ Bunun yerine, çok taraflılığı büyük ölçüde ekonomik kalkınmasını teşvik ederek ve siyasi gücünü genişleterek dışa bağımlılığını azaltmanın bir yolu olarak görmeyi tercih etmektedir. Çin'in çok taraflılığa karşı bu çekinceli tutumu, Güney Çin Denizi sorunda AB bölgesel entegrasyon modelinin etkisini baltalayan önemli sebeplerden biri olmuştur.

AB'nin pragmatik eğilimleri, entegrasyon modelinin Güneydoğu Asya bölgesinde daha kapsamlı bir şekilde yayılmasını da engellemiştir. AB'nin dış politika uygulamasında üye devletlerin ekonomik çıkarları, özellikle son borç krizinden bu yana diğer hususlara göre öncelikli olmuştur.¹⁰⁶ Ayrıca AB, ne Çin tarafından savunulan Bölgesel Kapsamlı Ekonomik Ortaklığı'nın (RCEP) ne de ABD liderliğindeki Trans-Pasifik Ortaklığı'nın (TPP) bir parçasıdır. Bu nedenle AB, bölgede iş birliğine yönelik birbirini dışlayan bu iki modele bir alternatif teşkil etmektedir. AB, iş birliğini niteliksel ve niceliksel olarak sağlam bir ekonomik ilişkiler tabanı üzerine inşa edebildiği için bölgede daha büyük bir siyasi rol üstlenebilir ve bu da ekonomik değişimin daha da derinleşmesine yol açabilir.¹⁰⁷

ASEAN ve AB arasındaki karşılıklı ekonomik bağımlılık göz önünde bulundurulduğunda, AB'nin Güney Çin Denizi anlaşmazlığında ticari odaklı pragmatik bir yaklaşım sergilediği açıkça görülmektedir. 2020'de Güneydoğu Asya Ülkeleri Birliği (ASEAN), yılda 189,47 milyar avroyu aşan mal ticareti hacmiyle Çin ve ABD'den sonra AB'nin üçüncü en büyük ticaret ortağı haline gelmiştir.¹⁰⁸ ASEAN-AB arasındaki ikili hizmet ticareti ise 2019'da 93,5 milyar avroya ulaşmıştır. AB, Çin ve ABD'den sonra ASEAN'ın üçüncü en büyük ticaret ortağıdır ve ASEAN ticaretinin yaklaşık

¹⁰⁵ Gerhard Will, "Distant Partners: Europe and the South China Sea", içinde *Power Politics in Asia's Contested Waters: Territorial Disputes in the South China Sea*, Global Power Shift (Comparative Analysis and Perspectives), ed. Enrico Fels ve Truong-Minh Vu (Cham: Springer, 2016), 481.

¹⁰⁶ Juha Jokela ve Bart Gaens, "Interregional Relations and Legitimacy in Global Governance: The EU in ASEM", *Asia Europe Journal* 10, no 2-3 (2012): 159-160.

¹⁰⁷ Will, "Distant Partners", 480.

¹⁰⁸ European Commission, "Countries and Regions: Association of South East Asia Nations (ASEAN)", Erişim Tarihi: Ocak 02, 2022, <https://ec.europa.eu/trade/policy/countries-and-regions/regions/asean/>

yüzde on altısı AB ile gerçekleşmektedir. ¹⁰⁹AB, ASEAN ülkelerinde açık ara en büyük yatırımcıdır. 2019'da ASEAN'a Doğrudan Yabancı Yatırım (DYY) stokları 313,6 milyar avroyu bulmuştur. Daha yeni bir fenomen olmasına rağmen, Avrupa'daki ASEAN yatırımları da istikrarlı ve etkileyici bir şekilde 2019'da toplam 144 milyar avroyu aşan bir stoğa ulaşmıştır.¹¹⁰ Çin ile birlikte ASEAN'ın altı büyük ekonomisi Endonezya, Taylan, Filipinler, Malezya, Singapur ve Vietnam, Güney Çin Denizi'ne kıyısı olan devletlerdir. Güney Çin Denizi, AB ve Doğu Asya ekonomilerini (Çin, Japonya ve Güney Kore) birbirine bağlayan Malakka Boğazı gibi dünyanın en işlek uluslararası deniz yollarından bazılarının yanı sıra dünyanın en yoğun limanlarından ikisini de (Singapur ve Hong Kong) içermektedir. Anlaşılacağı üzere, AB'nin Güney Çin Denizi bölgesinde barış ve güvenliğin korunmasında ve istikrarın sağlanmasında özellikle ticari açıdan önemli çıkarları bulunmaktadır. Diğer bir deyişle, AB ekonomik açıdan bu bölge ülkeleriyle karşılıklı bağımlılık içerisinde olduğundan, Güney Çin Denizi'nde barışı ve istikrarı sağlamak AB'nin önemli dış politika amaçlarından biri haline gelmiştir.¹¹¹

AB, bir süredir Güney Çin Denizi'nde muazzam gerilimlere neden olan türden çatışmalar konusunda deneyimsiz olmaktan uzaktır. Zorlu tarihsel deneyimlerin ardından AB, ortak kaynak yönetiminin oluşturulması, asimetrik çatışma kümelerinin üstesinden gelinmesi ve ortak bir güvenlik mimarisinin inşası konularında özel uzmanlık geliştirmiştir. Ancak, AB'nin bu tecrübesinin evrensel olarak uygulanabilir bir modele dönüştürülmesi olanaksız görünmektedir.¹¹² Güney Çin Denizi bölgesinde hak iddiasında bulunan ASEAN ülkeleri, genel olarak AB'nin çatışma çözümü konusundaki başarılı deneyimleriyle ilgilenmekte ve Asya'daki barışı koruma misyonlarına nasıl katkıda bulunabilecekleri konusunda normatif bir güç olarak AB'nin birikmiş deneyiminin önemini göz ardı etmemektedirler. Ayrıca AB, yerel talepleri karşılamak için kendi entegrasyon deneyimini Asya politikasının bir parçası olarak ihraç etmeye karardır. ASEAN-AB Bölgesel Entegrasyon Destek Programı'nın (APRIS-1), (APRIS-2) ve müteakip Eylem Planı'nın uygulanması, AB'nin bu kararlılığının göstergesi niteliğindedir.¹¹³ Bu programla bağlantılı olarak AB, Asya-Avrupa Toplantısı ve Asya Bölgesel Forumu gibi bölgeler arası toplantılar yoluyla

¹⁰⁹ European Commission, "Countries and Regions: ASEAN".

¹¹⁰ Ibid.

¹¹¹ Solomon, "The European Union", 287.

¹¹² Will, "Distant Partners", 479.

¹¹³ Jetschke ve Murray, "Diffusing Regional Integration", 178.

önleyici diplomasi mekanizmalarının yanı sıra çatışmaların barışçıl çözümüne ilişkin normlarını da ihraç etmiştir. Bununla birlikte, bu Avrupa paradigmasının Asya'daki bölgesel entegrasyon üzerinde bir etkisi olduğuna dair net kanıtlar göstermek hala zordur. Güneydoğu Asya ülkeleri açısından Avrupa modeli, siyasi, fiziksel, ekonomik ve sosyal engellerin aşılmasına yardımcı olabileceğini umdukları ortak bir mutabakat sağlamaktadır ve aslında çatışmaların barışçıl çözümüne ilişkin normların ötesinde bir şey değildir.¹¹⁴

Genel olarak, Güney Çin Denizi'ndeki ihtilafların çözümüne yönelik uygulanabilecek iki farklı model vardır. İlki, Güney Çin Denizi çevresindeki her ülke için egemenlik alanlarını ve ekonomik kullanım alanlarını ayıran net sınır çizgilerinin çizileceği varsayımına dayanan modeldir. Avrupa, 20. yüzyılın ilk yarısında bu modelle başarılı olamamıştır. Bu şekilde ayrılmış sınırların istikrarsızlığa ve çatışmaya yol açmaya eğilimli olduğu görülmüştür.¹¹⁵ İkinci model, doğal kaynakların ortak yönetimine, ortak bir ekonomik alanın geliştirilmesine ve bölgesel olarak kapsayıcı bir güvenlik mimarisinin yaratılmasına dayanmaktadır. Sayısız başarısızlığa rağmen, ikinci strateji Avrupa için birincisinden çok daha iyi sonuçlar vermiştir. Bu nedenle, Güney Çin Denizi'nde çatışan tarafların iş birliğine dayalı çatışma çözümü için bu ikinci model üzerinde anlaşmaları halinde AB, olumlu ve olumsuz deneyimlerinden oluşan zengin bir tarihsel deneyim kaynağından yararlanabilir.¹¹⁶

Avrupa deneyimi, Güney Çin Denizi'ndeki çatışan taraflar arasında olduğu kadar Güneydoğu Asya ülkeleri ile AB arasında da yapıcı diyalogun sağlanması hakkında bir fikir verebilir. Kuzey Denizi'ndeki iş birliği bu açıdan özellikle ilgi çekici olabilir. Burada iş birliği, yalnızca ham petrolün ve balıkçılık alanlarının işletilmesine ilişkin Norveç ve Birleşik Krallık arasındaki ikili anlaşmalarla veya AB-Norveç-Birleşik Krallık arasındaki üçlü anlaşmalarla değil, aynı zamanda 1989'da ortak bir Kuzey Denizi Komisyonu'nun oluşturulmasıyla da sonuçlanmıştır. Komisyon, "Kuzey Denizi'nin sunduğu zorluklarla ve fırsatlarla karşı karşıya kalan bölgesel yetkililer arasındaki ortaklıkları güçlendirme" misyonunu benimsemiştir.¹¹⁷

¹¹⁴ Ibid., p. 178.

¹¹⁵ Will, "Distant Partners", 483.

¹¹⁶ Ibid., p. 483.

¹¹⁷ "The CPMR North Sea Commission: Who We Are", Conference of Peripheral Maritime Regions (CPMR) North Sea Commission, Erişim Tarihi: Ocak 26, 2022, <https://cpmr-northsea.org/who-we-are/>

Ancak Komisyon'un yasal üyeleri komşu devletler değil, tek tek ülkelerin kıyı bölgeleridir. Kuzey Denizi'ne kıyısı olan 8 ülkeden (Belçika, Danimarka, Almanya, Norveç, İsveç, Hollanda, İngiltere, İskoçya) 31 üye bölgeyi temsil etmektedir.¹¹⁸ Bu nedenle Kuzey Denizi Komisyonu, ulusal çıkarların yalnızca arabuluculuk rolü oynadığı, uluslararası bir bölgeler örgütüdür. Asya'daki bazı gözlemciler, bu nedenle, Güney Çin Denizi'ndeki ve Asya-Pasifik'in diğer bölgelerindeki kara ve deniz ihtilaflarının çözümüne giden yolu açmak veya en azından yeni diyalog olasılıklarını arttırmak için bunu uygun bir seçenek olarak değerlendirmektedirler.

Sonuç

Etkili bölgesel iş birliği, prensip olarak bölgesel güvenlik tehditlerini azaltarak çatışmaları dönüştürme potansiyeline sahiptir. Bu yüzden AB, Güneydoğu Asya'da bölgesel entegrasyonu teşvik ederek, Güney Çin Denizi'ndeki gibi bölgesel çatışmaları çok taraflı çerçeveler içinde ele alma niyetini göstermiştir. Ancak bu girişimin başarı şansının sınırlı olduğu anlaşılmıştır. Bunun nedenlerinden biri, ilgili aktörlerin bölgenin sunduğu ekonomik fırsatlar ve güvenlikle ilgili farklı çıkarlara ve algılara sahip olmasıdır. Yerel ve küresel aktörlerin tercih ettiği mevcut çerçeveler genellikle AB'ninkilerle bağdaşmamaktadır.

Güney Çin Denizi anlaşmazlığı, Doğu Asya'daki mevcut bölgesel iş birliği ve entegrasyon çerçevelerinin, bölgesel güvenlik tehditleriyle başa çıkabilmek için uygun çözümler sunmadığını ya da AB'yi belirleyici bir aktör olarak konumlandırmasının muhtemel olmadığını göstermektedir. Örnek alınacak başarılı bir model olarak görülmesine rağmen, AB'nin Asya'daki fiili varlığı ve etkisi açık değildir. Bölgedeki zayıf mevcudiyeti ile orantılı olarak, meseleye ilişkin oldukça dolaylı taahhütlerde bulunmuştur. Güney Çin Denizi sorununa yönelik önerdiği çözümleri dayatma niyeti veya gücü olmadığı için AB bunun yerine, yayılma etkilerinin beklenebileceği daha genel bir bölgesel iş birliği ve entegrasyon amacına odaklanmıştır. Bu nedenle, konuya olan ilgisi zaman içerisinde artmasına rağmen, AB'nin Güney Çin Denizi sorununu bölgesel çerçevelere yerleştirme çabaları sınırlı kalmıştır. AB'nin Güney Çin Denizi meselesine dahil olma alanı ekonomik ve siyasi nedenlerle kısıtlanmış ve dolayısıyla AB, "bölgesel entegrasyonu destekleme" genel amacına bağlı kalmayı tercih etmiştir.

¹¹⁸ "Member Directory & Map", Conference of Peripheral Maritime Regions (CPMR) North Sea Commission, Erişim Tarihi: Ocak 26, 2022, <https://cpmr-northsea.org/who-we-are/member-directory-map/>

Bölgesel entegrasyon çerçevesinde AB'nin koşulluluk politikasının çatışma çözümünde ne derece etkili olduğu belirsizdir. Çin'in Güney Çin Denizi anlaşmazlığının uluslararasılaşmasına karşı çıkması, bunu tamamen yasal bir mesele olarak görmeyi reddederek yalnızca ilgili taraflarla iki taraflı olarak tartışılması gereken tarihi bir mesele olarak kabul etmesi ve bu bölgede hak iddiasında bulunan diğer ülkelerin Çin'e karşı kararsız tutumları bunun temel nedenlerini oluşturmaktadır. AB'nin kurumsal çerçeveleri içerisinde gerçekleşmesini beklediği sosyal öğrenme biçiminin Güney Çin Denizi örneğinde gerçekleştiğini söylemek mümkündür. Çin ve bölgede hak iddiasında bulunan ASEAN ülkeleri, diyalog ve etkileşimlerin bölgesel anlaşmazlıkları azaltmadaki önemini açıkça kabul etmişlerdir. Bu süreçte AB, özellikle gayri resmi diplomasi aracılığıyla yerel aktörlerin bölgeselcilğe yönelik algılarının değişmesinde belirgin bir rol oynamaktadır. Güney Çin Denizi bölgesel anlaşmazlığında yeni resmi ve gayri resmi kuralların koyulması, bağlamsal değişimlere yol açmış ve bunun etkileri de daha kurumsallaşmış ve düzenlenmiş etkileşim kalıplarının doğmasına vesile olmuştur. Bölgede hak iddiasında bulunan ülkeler arasındaki etkileşimlerin yasalara ve kurallara bağlı kılınması, uzun vadeli çatışma dönüşümünü kolaylaştırabileceken, Çin'in müzakerelere dolaylı katılımı bu çabaları oldukça sınırlamaktadır.

Güney Çin Denizi bölgesel anlaşmazlığı gibi sert güvenlik sorunlarında, AB'nin örnek bir model olarak benimsenip benimsenemeyeceği ve bölgesel entegrasyon yoluyla başarılı bir çatışma dönüşümü örneği olarak AB paradigmasının Asya'daki mevcut bölgesel entegrasyon sürecine nüfuz edip etmediği hala tartışmalıdır. Çünkü Çin, bu konuyu batı-egemen bir sistem olarak algıladığı bölgesel çerçeveye dahil etmekte tereddüt etmektedir. ASEAN da kendi yolundan giderek bölgeselcilğe AB modelinden farklı öncüllerle yaklaşmaktadır. Güney Çin Denizi meselesinde AB, çatışmaların barışçıl çözüm normlarını veya önleyici diplomasi mekanizmalarını bölgeler arası toplantılar yoluyla ihraç eden bir model olmuştur. Bununla birlikte, bölgesel entegrasyon için bir çerçeve olarak Avrupa paradigmasının örnek alındığını gösteren kanıtlar sunmak halen zordur. Buna rağmen, bölgesel entegrasyonun çatışmaları dönüştürme sürecindeki etkisi açısından AB'nin oynayacağı olumlu bir rol olduğu sonucuna varılabilir. Güney Çin Denizi'ndeki bölgesel anlaşmazlıkla başa çıkmada mevcut bölgesel entegrasyon çerçeveleri daha fazla ivme kazandığında daha iyimser olasılıklar beklenebilir. Artan ekonomik karşılıklı bağımlılığın yaratabileceği uzun vadeli yayılma etkileri, belirli bir sosyal öğrenme düzeyi ile

birleştiğinde, bölge ülkeleri arasındaki daha fazla etkileşimi belli kurallara ve yasalara bağlayabilir.

AB, Güney Çin Denizi Bölgesi'nin hukukun üstünlüğünün desteklendiği sağlam yönetim yapılarıyla karakterize edilen bir barış ve istikrar alanı olarak kalmasını sağlamaya çalışmaktadır. Güney Çin Denizi'nin yönetimi, eylemleri uluslararası antlaşmalarda, özellikle BMDHS'de belirtilen kurallarla tutarlı olması gereken bölge içindeki egemen devletlerin meselesidir. AB bu meselede, rekabet halindeki çıkarların kurallara dayalı bir şekilde uzlaştırılmasını ve kıyı devletlerinin ortak kaygı duyduğu konuları ele almak için uygun bölgesel yapıların kurulmasını kolaylaştırmada dürüst ve tarafsız bir aracı rolü oynayabilir. Bu rolü üstlenirken, AB'nin gelecekteki eylem biçimine, kendi oluşumuna ilham veren ve iki hedefe ulaşmayı öngören ilkeler rehberlik etmelidir: Birincisi, BM Şartı ve uluslararası hukuk ilkelerine saygıyı odak noktasına alarak hukukun üstünlüğünü dış politikada teşvik etmelidir. İkincisi, Güney Çin Denizi'ndeki kıyı devletlerinin açık deniz yapıları üzerindeki egemenlik ve deniz alanı üzerindeki yargı yetkisi gibi zorlu konulardan uzaklaştırarak çevrenin korunması, doğal kaynakların kullanımı, denizde seyrüsefer güvenliği ve iklim değişikliğinin etkilerinin azaltılması gibi ortak endişe konularını ele almak için daha işbirlikçi bir yaklaşım benimsemelerine yardımcı olmalıdır. AB ve üye devletler, kuvvet kullanımından ve Güney Çin Denizi bölgesinin süregelen militarizasyonundan kaçınmak için, sahip oldukları ekonomik ve diplomatik güçlerini, ortak menfaat yararına barışçıl okyanus yönetişimine ve hukukun üstünlüğüne entegre bir yaklaşımı teşvik ederek kullanmaya çabalamalıdır.

Kaynakça

- ASEAN Regional Forum. “ARF Annual Security Outlook 2005”, Erişim Tarihi: Ocak 21, 2022, <https://aseanregionalforum.asean.org/librarycat/arf-annual-security-outlook-2005/>
- ASEAN Secretariat. “Chairman’s Statement of 17th ASEAN-China Summit”, 29 Aralık 2014, Erişim Tarihi: Ocak 21, 2022, <https://asean.org/chairmans-statement-of-17th-asean-china-summit/>
- ASEAN Secretariat. “Declaration on the Conduct of Parties in the South China Sea”, 4 Kasım 2002, Erişim Tarihi: Ocak 21, 2022, <https://asean.org/declaration-on-the-conduct-of-parties-in-the-south-china-sea-2/>
- ASEAN Secretariat. “Overview of ASEAN-EU Dialogue Relations”, Nisan 2013, Erişim Tarihi: Ocak 01, 2022, <http://thaiembassy.dk/asean-eu/>
- Asia Maritime Transparency Initiative (AMTI), “South China Sea Energy Exploration and Development”, Erişim Tarihi: Ocak 05, 2022, <https://amti.csis.org/south-china-sea-energy-exploration-and-development/>
- Baviera, Aileen S.P. “South China Sea: Managing Territorial and Resource Disputes”, içinde *Searching for Peace in Asia Pacific: An Overview of Conflict Prevention and Peacebuilding Activities*, ed. Annelies Heijmans, Nicola Simmonds, and Hans van de Veen, 505-523. London: Lynne Rienner Publishers, 2004.
- Bayılloğlu, Uğur. “Güney Çin Denizi Tahkiminde Hakemlik Mahkemesi’nin İnsanlığın Ortak Mirası ve Diğer Devletlerin Deniz Alanlarına Sağladığı Koruma: Ada Statüsünün Sınırlanması”, *Türkiye Barolar Birliği Dergisi*, no 130 (2017): 419-456.
- Börzel, Tanja A. ve Thomas Risse. “From Europeanisation to Diffusion: Introduction”, *West European Politics* 35, no 1 (2012): 1-19.
- Busse, Nikolas ve Hanns W. Maull. “Enhancing Security in the Asia-Pacific: European Lessons for the ASEAN Regional Forum”, *Internationale Politik und Gesellschaft* 3 (1999): 227-236.
- Buys, Richard. “The South China Sea: Contested Waters”, *Torch Magazine*, (2021): 19-24.
- Carlson, Allen. “Helping to Keep the Peace (Albeit Reluctantly): China’s Recent Stance on Sovereignty and Multilateral Intervention”, *Pacific Affairs* 77, no 1 (2004): 9-27.
- Casarini, Nicola. “EU Foreign Policy in the Asia Pacific: Striking the Right Balance Between the US, China and ASEAN”, European Union Institute for

- Security Studies (ISS), Erişim Tarihi: Ocak 02, 2022, <https://www.iai.it/en/pubblicazioni/eu-foreign-policy-asia-pacific>
- Checkel, Jeffrey T. “Why Comply? Social Learning and European Identity Change”, *International Organization* 55, no 3 (2001): 553-588.
- China Daily. “China’s Position Paper on South China Sea”, 7 Aralık 2014, Erişim Tarihi: Şubat 7, 2022, https://www.chinadaily.com.cn/china/2014-12/07/content_19037946.htm
- Commission of the European Union. “A New Partnership with South East Asia”, COM (2003) 399 Final, Brussels, 1-52.
- Commission of the European Union. “Europe and Asia: A Strategic Framework for Enhanced Partnerships”, COM (2001) 469 Final, Brussels, 1-38.
- Commission of the European Communities, “Towards a New Asia Strategy”, COM (94) 314 Final, Brussels, 1-33.
- Conference of Peripheral Maritime Regions (CPMR) North Sea Commission. “The CPMR North Sea Commission: Who We Are”, Erişim Tarihi: Ocak 26, 2022, <https://cpmr-northsea.org/who-we-are/>
- Conference of Peripheral Maritime Regions (CPMR) North Sea Commission. “Member Directory & Map”, Erişim Tarihi: Ocak 26, 2022, <https://cpmr-northsea.org/who-we-are/member-directory-map/>
- Council for Security Cooperation in the Asia Pasific (CSCAP). Regional Security Outlook, (2013): 1-60.
- Council of the European Union. “Guidelines on the EU’s Foreign and Security Policy in East Asia”, 2012, Brussels, 1-20.
- Diez, Thomas, Tocci, Nathalie., Faleg, Giovanni, ve Eva Scherwitz. “Introduction: Promoting Regional Integration and Transforming Conflicts?”, içinde *The EU, Promoting Regional Integration, and Conflict Resolution*, ed. Thomas Diez, Nathalie Tocci, 1-28. Palgrave Studies in European Union Politics, Cham: Palgrave Macmillan, 2017.
- Diez, Thomas. “Introduction: Cyprus and the European Union as a Political and Theoretical Problem”, içinde *The European Union and Cyprus Conflict: Modern Conflict, Postmodern Union*, ed. Thomas Diez, 1-14. Manchester/New York: Manchester University Press, 2002.
- Dittmer, Lowell. “China’s New Internationalism”, içinde *China Turns to Multilateralism: Foreign Policy and Regional Security*, ed. Guoguang Wu, Helen Lansdowne, 21-34. New York: Routledge, 2008.
- Djalal, Hasjim ve Ian Townsend-Gault. “Managing Potential Conflicts in the South China Sea: Informal Diplomacy for Conflict Prevention”, içinde *Herding*

- Cats: Multiparty Mediation in a Complex World*, ed. Chester A. Crocker, Fen Osler Hampson, Pamela Aall, 107-134. Washington DC: United States Institute of Peace Press, 1999.
- Embassy of the People's Republic of China in the Kingdom of Sweden. "Foreign Minister Wang Yi Attends China-ASEAN Foreign Ministers' Meeting Stressing China Regards Developing Friendly Cooperation with ASEAN as Priority of Its Relations With Neighbouring Countries", 30 Haziran 2013, Erişim Tarihi: Ocak 21, 2022, <https://www.mfa.gov.cn/ce/cese/eng/xwdt/t1055662.htm>
- Embassy of the People's Republic of China in the Republic of Zimbabwe. "China, ASEAN Nations Agree on Guidelines for Implementation of DOC in South China Sea", 20 Temmuz 2011, Erişim Tarihi: Ocak 24, 2022, <https://www.mfa.gov.cn/ce/cezww/eng/xwdt/t843953.htm>
- Emmers, Ralf. "The Changing Power Distribution in the South China Sea: Implications for Conflict Management and Avoidance", *Political Science* 62, no 2 (2010): 118-131, Erişim Tarihi: Ocak 01, 2022, doi:10.1177/0032318710381519.
- Euroasia Security Forum. "Under Reported at ARF: The Joint EU-US Statement on the Asia-Pacific Region", Ağustos 7, 2012, Erişim Tarihi: Ocak 02, 2022, <https://euroasiasecurityforum.com/2012/08/07/under-reported-at-arf-the-joint-eu-us-statement-on-the-asia-pacific-region/>
- European Commission, "Countries and Regions: Association of South East Asia Nations (ASEAN)", Erişim Tarihi: Ocak 02, 2022, <https://ec.europa.eu/trade/policy/countries-and-regions/regions/asean/>
- European Union Global Strategy. "Shared Vision, Common Action: A Stronger Europe, A Global Strategy for the European Union's Foreign and Security Policy", Haziran (2016): 16, Erişim Tarihi: Şubat 01, 2022, <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=LEGISSUM:4413648>
- European Union Institute for Security Studies (ISS). "Sense and Sensibility: Addressing the South China Disputes", ed. Eva Pejsova, Report No 28 (2016): 1-77. Erişim Tarihi: Ocak 05, 2022, <https://www.iss.europa.eu/content/sense-and-sensibility-%E2%80%93-addressing-south-china-sea-disputes>
- Fitriani, Evi. "Asian Perceptions About the EU in the Asia-Europe Meeting (ASEM)", *Asia Europe Journal* 9, no 1 (2011): 43-56.
- Franckx Erik ve Marco Benatar. "The South China Sea: An International Law Perspective", *International Journal of Marine and Coastal Law* 32, no 2 (2017): 193-372.

- Goh, Gillian. "The 'ASEAN Way': Non-Intervention and ASEAN's Role in Conflict Management", *Stanford Journal of East Asian Affairs* 3, no 1 (2003): 113-118, Erişim Tarihi: Ocak 18, 2022, <https://web.archive.org/web/20130626113326/http://www.stanford.edu/group/sjeaa/journal3/geasia1.pdf>
- Hund, Marcus. "ASEAN and ASEAN Plus Three: Manifestations of Collective Identities in Southeast and East Asia?" (Doktora Tezi, Trier Üniversitesi, 2002)
- International Crisis Group (ICG). "Dangerous Waters: China-Japan Relations on the Rocks", Report no 245, 8 Nisan 2013, Beijing/Brussels, Erişim Tarihi: Ocak 21, 2022, <https://www.crisisgroup.org/asia/north-east-asia/china/dangerous-waters-china-japan-relations-rocks>
- International Crisis Group (ICG). "Stirring up the South China Sea (I)", Report no 223, 23 Nisan 2012, Beijing/Brussels, Erişim Tarihi: Ocak 24, 2022, <https://www.crisisgroup.org/asia/south-east-asia/south-china-sea/stirring-south-china-sea-i>
- Schenk, Christopher; Mercier, Tracey; Woodall, Cheryl; Finn, Thomas; Le, Phuong; Marra, Kristen.R.; Leathers-Miller, Heidi "Assessment of Undiscovered Conventional Oil and Gas Resources of Southeast Asia, 2020", U.S. Geological Survey Fact Sheet 2020-3046, Erişim Tarihi: Ocak 05, 2022, doi:10.3133/fs20203046.
- Jennings, Ralph. "Why the EU Sides with Southeast Asia in the South China Sea Dispute?", Voanews, Erişim Tarihi: Ocak 01, 2022, https://www.voanews.com/a/east-asia-pacific_why-eu-sides-southeast-asia-south-china-sea-dispute/6209828.html
- Jetschke, Anja ve Philomena, Murray. "Diffusing Regional Integration: The EU and Southeast Asia", *West European Politics* 35, no 1 (2012): 174-191.
- Jokela, Juha ve Bart Gaens. "Interregional Relations and Legitimacy in Global Governance: The EU in ASEM", *Asia Europe Journal* 10, no 2-3 (2012): 145-164.
- Katsumata, Hiro. "Reconstruction of Diplomatic Norms in Southeast Asia: The Case for Strict Adherence to the 'ASEAN Way'", *Contemporary Southeast Asia* 25, no 1 (2003): 104-121.
- Katzenstein, Peter J. *A World of Regions: Asia and Europe in the American Imperium*, 1. Baskı. Ithaca and London: Cornell University Press, 2005.
- Kim, Yeikyung. "The EU and Regional Integration as a Form of Conflict Transformation in the South China Sea", içinde *The EU, Promoting Regional Integration, and Conflict Resolution*, ed. Thomas Diez, Nathalie Tocci, 201-224. Palgrave Studies in European Union Politics, Cham: Palgrave Macmillan, 2017.

- Lavenex, Sandra ve Emek M. Uçarer. "The External Dimension of Europeanization: The Case of Immigration Policies", *Cooperation and Conflict* 39, no 4 (2004): 417-443.
- Levy, Jack S. "Learning and Foreign Policy: Sweeping a Conceptual Minefield", *International Organization* 48, no 2 (1994): 279-312.
- Liu Nengye ve Qi Xu. "How Might the European Union Engage Constructively with China in the South China Sea?", *Ocean Development & International Law* 49, no 4 (2018): 301-312.
- Liu, Nengye ve Saiful Karim. "South China Sea after the Philippines v. China Arbitration: Conflict and Cooperation in Troubled Waters", *Asia Pacific Journal of Ocean Law and Policy* 2, no 1 (2017): 3-7.
- Masilamani, Logan ve Jimmy Peterson. "The "ASEAN Way": The Structural Underpinnings of Constructive Engagement", *Foreign Policy Journal*, (2014): 1-21. Erişim Tarihi: Ocak 18, 2022, <https://www.foreignpolicyjournal.com/2014/10/15/the-asean-way-the-structural-underpinnings-of-constructive-engagement/>
- Maull, Hanns W. "Regional Security Co-operation: Comparison of Europe and East Asia", *Internationale Politik und Gesellschaft*, no 1 (1997): 49-62.
- Michael, North ve Barnard Turner. "The Baltic Sea and South China Sea Regions: Incomparable Models of Regional Integration?", *Asia Europe Journal* 8, no 3 (2010): 271-277.
- Ministry of Foreign Affairs Kingdom of Thailand. "Thailand to host the 8th ASEAN-China Senior Officials' Meeting on the Implementation of the Declaration on the Conduct of Parties in the South China Sea", 21 Ekim 2014, Erişim Tarihi: Ocak 21, 2022, <https://www.mfa.go.th/en/content/5d5bce4f15e39c3060014c76?cate=5d5bcb4e15e39c3060006834>
- Mission of the People's Republic of China to ASEAN. "The Sixth Senior Officials Meeting and the Ninth Joint Working Group Meeting on the Implementation of the "Declaration on Conduct of Parties in the South China Sea" Are Held in Suzhou", 15 Eylül 2013, Erişim Tarihi: Ocak 21, 2022, <https://www.mfa.gov.cn/ce/ceasean/eng/zgwj/t1079289.htm>
- Moore, Thomas G. "Racing to Integrate, or Cooperating to Compete? Liberal and Realist Interpretations of China's New Multilateralism", içinde *China Turns to Multilateralism: Foreign Policy and Regional Security*, ed. Guoguang Wu, Helen Lansdowne, 35-50. New York: Routledge, 2008.
- Pal, Deep. "A Code of Conduct for the South China Sea", *The Diplomat*, 25 Eylül 2013, Erişim Tarihi: Ocak 24, 2022, <https://thediplomat.com/2013/09/a-code-of-conduct-for-the-south-china-sea/>

- Pham, Quang Minh. "The South China Sea Security Problem: Towards Regional Cooperation", *Asia Europe Journal* 8 (2010): 427-434.
- Ravenhill, John. "Mission Creep or Mission Impossible? APEC and Security", içinde *Reassessing Security Cooperation in the Asia-Pacific: Competition, Congruence, and Transformation*, ed. Amitav Acharya ve Evelyn Goh, 135-154. Cambridge: The MIT Press, 2007.
- Rees, Nicholas. "EU and ASEAN: Issues of Regional Security", *International Politics* 47, no 3/4 (2010): 402-418.
- Risse, Thomas. "Let's Argue: Communicative Action in World Politics", *International Organization* 54, no 1 (2000): 1-39.
- Rosenberg, David ve Christopher Chung. "Maritime Security in the South China Sea: Coordinating Coastal and User State Priorities", *Ocean Development & International Law* 39, no 1 (2008): 51-68.
- Rosenberg, David. "Governing the South China Sea: From Freedom of the Seas to Ocean Enclosure Movements", *Harvard Asia Quarterly* 12, no 3&4 (2010): 1-9.
- Schimmelfennig, Frank ve Ulrich Sedelmeier, "Governance by Conditionality: EU Rule Transfer to the Candidate Countries of Central and Eastern Europe", *Journal of European Public Policy* 11, no 4 (2004): 661-679.
- Schimmelfennig, Frank ve Ulrich Sedelmeier. *The Politics of European Union Enlargement: Theoretical Approaches*, 1. Baskı. London: Routledge, 2005.
- Schimmelfennig, Frank ve Ulrich Sedelmeier, *The Europeanization of Central and Eastern Europe*, 1. Baskı. Ithaka, Newyork: Cornell University Press, 2005.
- Solomon, Peter M. "The European Union: Setting a New Course for the South China Sea", içinde *Great Powers, Grand Strategies: The New Game in the South China Sea*, ed. Anders Corr, 286-300. Annapolis, Maryland: Naval Institute Press, 2018.
- The World Bank IBRD-IDA Data. "Population Total China", Erişim Tarihi: Ocak 01, 2022, <https://data.worldbank.org/indicator/SP.POP.TOTL?end=2020&locations=CN&start=2020&view=bar>
- Thi Lan Anh, Nguyen. "Origins of the South China Sea Dispute", içinde *Territorial Disputes in the South China Sea*, ed. Jing Huang ve Andrew Billo, 15-35. London: Palgrave MacMillan, 2015.
- Tocci, Nathalie. *Who is a Normative Policy Actor?: The European Union and its Global Partners*, 1. Baskı. Brussels: The Centre for European Policy Studies, 2008.

- US Energy Information Administration. “South China Sea”, 7 Şubat 2013, Erişim Tarihi: Ocak 05, 2022, https://www.eia.gov/international/analysis/regions-of-interest/South_China_Sea
- von Hofmann, Norbert. “How do Asians Evaluate Europe’s Strategic Involvement in East Asia?”, *Asia Europe Journal* 5, no 2 (2007): 187-192.
- Weissmann, Mikael. *The East Asian Peace: Conflict Prevention and Informal Peacebuilding*, 1. Baskı. New York: Palgrave Macmillan, 2012.
- Weitz, Richard. “Why US Made Hanoi Move”, *The Diplomat*, 18 Ağustos 2010, Erişim Tarihi: Ocak 24, 2022, <https://thediplomat.com/2010/08/why-us-made-hanoi-move/>
- Will, Gerhard. “Distant Partners: Europe and the South China Sea”, içinde *Power Politics in Asia’s Contested Waters: Territorial Disputes in the South China Sea*, Global Power Shift (Comparative Analysis and Perspectives), ed. Enrico Fels ve Truong-Minh Vu, 469-491. Cham: Springer, 2016.